

דפוסי שימוש באינטרנט ומניעיו בקרב סטודנטים באקדמיית אלקאסמי

וליד אחמד

פתח דבר

במחקר זה מתוארים דפוסי התנהגות ושימוש באינטרנט של סטודנטים במכללת אלקאסמי – מכללה אקדמית לחינוך השוכנת בבאקה אל-עירביה ואשר מעניקה תואר B. Ed בהוראה. אני רואה חשיבות רבה במחקר זה כיוון שזהו הראשון לדעתי הבודק דפוסי שימוש בקרב פלח מסוים של החברה הערבית בישראל. מאד מקווה שזה יהווה עבורי נקודת זינוק לחקר דפוסי השימוש בקרב אוכלוסיות שונות בחברה הערבית. מטבע הדברים תוקפו של מחקר זה מוגבל, מאחר שהוא מתבסס על סטודנטים של מכללה אחת (קיים ארבע מכללות ערביות), ובשנה מסוימת. עם זאת אני מאד מקווה שמחקר זה ישמש אותי, ועוד אחרים המתעניינים בתחום ולערוך מחקרים נוספים.

תקציר:

מחקר זה בודק דפוסי השימוש ואת המניעים שעומדים מאחורי השימוש באינטרנט בקרב סטודנטים סדירים במכללת אלקאסמי. כמו כן המחקר בודק את מידת מודעותם לחשיבות האינטרנט מחד גיסא ואת הסכנות מאידך, ומה הן עמדותיהם כלפי הגידים הקשורים לערכים ולאינטרנט. מחקרים רבים נערכו בנושא, אך ייחודיותו של מחקר זה באוכלוסיית המדגם, שהם סטודנטים ערביים, כאשר לא נערך שום מחקר לבדיקת דפוסי שימוש ועמדות בקרבם. המחקר התבצע בעזרת שאלון שנבנה במיוחד למחקר זה, ואשר תוקף על ידי עמיתי במכללה. השאלון מורכב משלושה חלקים הכולל 56 שאלות עם 7 מימדים כאשר המימד של דפוסי שימוש מורכב ממספרי תת-מימדים. השאלון הופץ בקרב 126 סטודנטים, מתוכם הוחזרו 99 שאלונים כשהם מולאו על ידם. ניתוח התשובות נעשה בעזרת מבחני כי בריבוע (K), מבחן t , מתאם פירסון, ניתוח שכיחויות וניתוח תיאורי. מהממצאים עולה שהמניעים לשימוש ברשת האינטרנט מתפרסים על שורה של מניעים שונים החל מחיפוש מידע ועד לקריאת עיתונות. נמצא קשר מובהק בין חלק מהמניעים למגדר. נמצא שמניע ההתקשרות ושימוש במסרים מיידים הוא אחד המניעים הבולטים לשימוש באינטרנט, כאשר מטפס לצמרת מדרג המניעים, ממצא זה נחשב כייחודי עבור מחקר זה. במחקרים רבים אחרים נמצאים דירוגים שונים למדרג המניעים. ההסבר הוא שזה תלוי ברקע התרבותי של המשתמשים ובתפיסת הבילוי בשעות הפנאי. התוצאות מלמדות על עמדות לא מוחלטות כלפי השפעת האינטרנט. במחקר לא נמצאה קורלציה בין התמחות לעמדות, לאחר שנטען שקיים קשר חיובי בין התמחות בדת-אסלאם לבין עמדות מסורתיות יותר כלפי האינטרנט. המחקר מצביע על קשר אך לא מובהק בין סך הכול הזמן שמושקע באינטרנט לבין התקדמות בלימודים.

הרקע התיאורטי של המחקר

ההתפתחות הטכנולוגית הולידה אוטוסטראדות מידע רבות, ואלה הביאו למהפכת המידע בזה שהעמידו בפני אזרחי כדור הארץ כמות אדירה של מידע עד כדי הפצת המידע בפניהם בתחומים שונים ובשפות שונות.

התפתחות טכנולוגית המידע הביאה להתפתחות טכנולוגית הטלקומוניקציה שנוצלה באופן רב על ידי גורמים רבים בכדי לשווק את רעיונותיה של הגלובליזציה.

התפתחות המחשוב והמחשב האישי במיוחד ליד התפתחות מערכות ההפעלה וחדירת טכנולוגיה זו לכל הפינות בחיים שלנו, בכל הרמות השונות, ושילובם בטכנולוגית המידע וטכנולוגית הטלקומוניקציה העצימה את התפרצות הגלובליזציה והעמידה אותה בפתחו של כל בית בכל חברה שחדרו אליה טכנולוגיות אלה או חלקים ממנה.

ההתפתחות הטכנולוגית: טכנולוגית המידע, הטלקומוניקציה, המחשב אישי ומערכות ההפעלה הולידו מונח חדש בעולם הטכנולוגי הידוע **בתקשורת מחשבים**.

לשם התקשורת לבסיסי נתונים שהוקמו מאז שנות הששים כגון: שירות התקצירים בכימיה CAS (Chemical Abstract Service) שהחל לפעול בשנת 1961, ERIC ו DIALOG ועוד רבים אחרים, היה צורך בתקשורת נתונים (Data Communication) "המעבירה נתונים באמצעים אלקטרוניים ממקור נתונים ליעד שיקלוט אותם כמו מסוף אחר או מחשב" (בעל-שם, 1999, 101). פיתוח הרעיון החל כבר בשנות ה-70 של המאה ה-20, אשר במוקד הפיתוח היה קישור בין מחשבים (בעל-שם, 1999) וממנו צמח מאוחר יותר המונח רשתות מחשבים.

מה זה תקשורת מחשבים Computer Communication – רשתות מחשבים

Computer Network: היא שם כללי לשני מחשבים (או יותר) המעבירים ביניהם מידע מבלי להעביר אמצעי אחסון פיזי (כמו תקליטון-דיסקט, תקליטור וכו'...) כלשהו ביניהם. הקשר בין המחשבים מתקיים באמצעות תווך תקשורת כלשהו: כבלים קואקסיאליים coaxial cable, קווי טלפון, סיבים אופטיים optical fibers, גלי רדיו radio waves (ברשתות אלחוטיות) וכד'. רשתות מחשבים נפוצות כיום בכל העולם המפותח, והמוכרת בהן היא רשת האינטרנט.

קיימים מודלים שונים לתיאור רשתות מחשבים והאופן בו הן פועלות, המרכזיים שבהם הם מודל ה-OSI ומודל ה-TCP/IP. מודלים אלו מתבססים בעיקר על פרוטוקולי תקשורת communication protocol - מספר חוקים מוסכמים שמגדירים את אופן התקשורת. חלקם מאוגדים בחבילות, כמו ה-TCP/IP וחלקם עומדים בפני עצמם, כמו לדוגמה HTTP, FTP, SMTP, RIP (Prenston, 2003).

מה זה אינטרנט

רשת האינטרנט Internet network הינה רשת מחשבים גלובלית להעברת מידע, המחברת רשתות מחשבים שונות, ומקשרת בין מיליוני מחשבים בכל העולם. הרשת מאפשרת לכל מי שמתחבר אליה לשאוב מידע מכל סוג שהוא ואף להוסיף מידע לעיונם של אחרים.

לפי בעל שם (1999) האינטרנט: " אוסף של מקורות מבוססי-מחשב, אשר משתפים זה את זה במידע, בסיוע מערכת פרוטוקולים".

לפי ברינסטון (Prenston, 2003) האינטרנט: "מערכת נהלים (פרוטוקולים) אחידה, המופעלת על-ידי כל המשתמשים, מבטיחה יכולת להעביר מידע מכל סוג, מכל מקום לכל מקום בתוך המערכת הסבוכה הזאת"

ההיקף, כמות המידע העצומה האגורה בה והמסחר הרב שמתרחש תודות לה הפכו את האינטרנט בסוף שנות ה-90 של המאה ה-20 לגורם רב משמעות ולזירת ההתפתחות הכלכלית והתרבותית. בצורתו הנוכחית מגשים האינטרנט את חזון הכפר הגלובלי.

להבנת כל אלה ראוי לבחון בקצרה את תולדות האינטרנט

בשנות ה-60 הקימה סוכנות המחקר והפיתוח של ארה"ב ARPA רשת תקשורת שנועדה בשם ARPANET, המאפשרת תקשורת מחשבים גם לאחר ניתוק עורקי תקשורת מרכזיים (בעקבות מלחמה למשל). ואז הועמדה רשת זו לרשות החוקרים באוניברסיטאות לצורך חילופי מידע ביניהם.

בניית הרשת בצורת קורי-עכביש המאפשרת הוספה או הסרה של צמתים חדשים, היה מתוכנן מלכתחילה, וזה בכדי לשמור על הישרדות בעת פגיעה באחד המרכזים.

שימוש ברשת על ידי משתמשים שונים פותח פרוטוקול רשת בשם Transmission Control Protocol / Internet Protocol (TCP/IP, Prenston,) (2003).

עם התפתחות הרשת הצטרפו אליה אנשי מחקר, ומוסדות הקהילה החינוכית, ומאוחר יותר גם גורמי מחקר בתעשייה. מאז שנות ה-90 הורשו גם לגופים מסחריים להשתמש ברשת ולספק שירותים לאנשים פרטיים.

האינטרנט אינו שייך לאף אחד, אך הסטנדרטים הטכניים נקבעים בעצם על ידי הקרן הלאומית למחקר של ארה"ב (National Science Foundation) NSF. וכל מצטרף חדש יצטרך לעמוד בסטנדרטים שהם קובעים.

ההתקשרות לאינטרנט מחייבת קשר לספק שירות (Internet Service Provider) ISP גוף המספק נקודות קישור (Point of Presence) POP שאליהן מתקשרים בעת

ההתחברות מן המחשב באמצעות מודים, ספק השירות מפעיל מחשב מארח Host הקשור לספקי שירות האינטרנט.

ה – WWW (World Wide Web)

לשם הקלה על משתמשי האינטרנט היה חשוב למצוא מערכת שתאפשר גישה מהירה יותר לכל סוגי המידע בפורמטים שונים (טקסט, תמונה, קול ווידאו) באמצעות מישק משותף ונוח.

ב-1989 הבשורה באה מהמעבדה האירופית לפיסיקה של חלקיקים בשווייץ CERN (Conseil Européen pour la Recherche) אשר פותח לראשונה דף בית והחלו לקדם רעיון ה WWW עד שב-1992 הוחל בפרסום חיצוני של פרויקט ה-WWW ברחבי העולם.

ה-WWW מבוסס על שימוש דף-בית Home Page ועל שיטת ההיפרטקסט Hypertext (היפר טקסט, מסמך שלחיצה על חלק ממנו תעביר את המשתמש למסמך אחר או קטע אחר באותו מסמך. דף-בית הוא מסמך מעוצב אשר יכול לכלול בתוכו טקסט, גרפיקה, תמונות, ויכול להיות מקושר לדיבור, מוסיקה, אנימציה ווידאו. לכל דף-בית יש כתובת URL (Uniform Resource Locator), כתובת זו מציינת את הגישה, כתובת המחשב המארח, הספרייה ושם הקובץ (ראה גם בעל-שם, 1999).

ה – HTTP (Hypertext Transport Protocol)

לאפשרות אחזור ומעבר בין המסמכים באינטרנט פותחה שיטת ההיפרטקסט (ראה World Wide Web). את פעולת ההיפרטקסט מבחינה טכנית מתבטאת בכך שמסמכים בסימון מיוחד – עוגן anchor את מקור הקישור, כשמביאים את העכבר לעוגן ולוחצים עליו, מקבלים נושא הקישור. לשימוש בשיטת ההיפרטקסט פותח פרוטוקול מיוחד התומך בשיטה, זהו פרוטוקול להעברת שפת היפרטקסט, פרוטוקול זה מקל על דרך העברת קבצים המבוססים על היפרטקסט בין כל סוגי הרשתות.

מה זה חברת רשת

הגדרת חברת רשת : חברה שבה האנשים, העסקים, הממשלות והארגונים מקושרים ע"י המחשבים.

הממשל, המסחר והפרט מעוצבים מחדש ע"י רשת הדדית ומשותפת של מחשבים היוצרת את חברת הרשת. (במילים אחרות, כולם יושבים על הרשת, מתקשרים עם הרשת – יכולים להזמין מוצרים, לבצע פקודות וכו').

מנואל קסטלס מאפיין את החברה הנוכחית כחברת המידע. הוא מאפיין אותה
בטרילוגיה (1996, The Information Age: Economy Society and Culture, 1997,1998).

הטענה המרכזית של קסטלס (Castells, 1997) היא שצורה חדשה של קפיטליזם
מופיעה בסוף המאה העשרים. מצד אחד היא גלובלית יותר ומצד שני היא מגוונת יותר,
לובשת צורות שונות במקומות שונים בעולם ובקרב קהילות שונות המבקשות לעצמן
ייחודיות וזהות עצמית.

בבסיס השוני של החברה האינפורמנטית, עומדת הרשת המייצרת צורות ארגוניות
חדשות של קומוניקציה. התבנית של הרשת מחלחלת לסקטורים הכלכליים כמו גם
לקהילות ולתנועות חברתיות. הצורות החברתיות החדשות נוצרות סביב ישויות
חברתיות קיימות (לאומים, אתניות, מיניות וכד) שנאלצות להסתגל לשינויים המהירים
שהרשת מציגה ולאפשרויות החברתיות החדשות שהיא מציבה, בתהליך של עיצוב
עצמי מחדש. במפגש בין הרשת ובין העצמי self, התנאים החברתיים והניסיון החברתי
בעולם כולו מעוצבים מחדש.

חברת המידע מבוססת על כך שהמידע משמש כחומר הגלם עליו פועלת הטכנולוגיה
וכמוצר עצמו. היותה של החברה חברת מידע כרוכה בקשר הדוק עם היותה חברת
הרשת (כשם ספר אחר של קסטלס The Network Society).

חברת הרשת היא צורה ספציפית של מבנה חברתי שלדעתו המחקר האמפירי מראה
שהוא המבנה המאפיין את חברת המידע. במבנה חברתי, הכוונה להסדרים מוסדיים
בחברה שמסדירים יחסי ייצור, צריכה, התנסות ועוצמה. הוא מדבר על עידן המידע,
”כתקופה היסטורית” שמתאפשרת הודות לטכנולוגיה חדשה שבמרכזה טכנולוגיית
המידע ותקשורת באינטרנט המספקת את הבסיס החומרי (חמרה) לזרימה של מידע
(תכנה).

המאפיינים של חברת הרשת

חברת הרשת הביאה לשינוי והרחבת המבנה החברתי. עד עידן המידע, המבנה החברתי
התארגן סביב פעולות של ייצור מוצרים, חלקן מיועדות לצריכה, חלקן לצבירה או
השקעה לשם השגת רווח וחלקן מיועדות לרווחתו של האדם.
לכל המרכיבים של חברה טיפוסית, בעידן של חברת המידע מתווספת הטכנולוגיה
כמרכיב מרכזי, שנעשית כמעצבת של כל המרכיבים האחרים של המבנה החברתי.
הטכנולוגיה שהיא למעשה השימוש בידע לשם עשיית דברים בחברה, זה אומר
שהטכנולוגיה עצמה אינה עצמאית ומנותקת מתרבות או דפוסיים, אלא שזורה ביחסים
חברתיים.

חברת הרישות

לדעת קסטלס (Castells, 1998) אנו נמצאים בעידן חברתי חדש, פרדיגמה טכנולוגית חדשה שמתרכזת בטכנולוגיות חדישות שמבוססות על אלקטרוניקה, מידע ותקשורת והנדסה גנטית .

כל השינויים ההיסטוריים שמתאר קסטלס, הם לדעתו, מביאים להגדרה מחודשת של היסודות החומריים של החיים האנושיים, של זמן ומרחב. הוא מגדיר אותם כ- timeless time and space of flows.

Timeless time מתייחס לכך שהקצב של הקיום האנושי אינו קשור יותר לשעון ביולוגי. השימוש בטכנולוגיות המידע משמעותם ניסיון לשנות את הגבולות והמשמעויות של הזמן.

Space of flows מתייחס לאפשרות הטכנולוגית לארגן תהליכים חברתיים שמתרחשים באותו זמן מעבר לגבולות ומגבלות גיאוגרפיות.

Barry Wellman "Networked Individualism" - לדעת וולמן (Wellman, 2001) חברת המידע מביאה איתה שינוי חברתי דרמטי בדרך של ארגון היחסים החברתיים בין בני אדם. וולמן טוען שלפני עידן חברת המידע, אנשים התארגנו במסגרת של "קופסאות קטנות", כלומר הפרט היה קשור לקבוצות חברתיות עם רמות שונות של זהות משותפת: השכונה, המשפחה, הקבוצה האתנית . חדירת התקשורת לארגוני עבודה ולמשפחה מביאה למעבר לצורות חברתיות של התארגנות שהן בעלות גבולות פחות מוגדרים.

התארגנות ב"קופסאות קטנות" משמעותה שהחיים החברתיים והקוגניטיביים של אנשים הייתה כלולה בחיים של קבוצות חברתיות בעלות גבולות ברורים שהגדירו באופן ברור מי חבר בה ומי לא. בחברה זו אנשים אחרים ששייכים לאותם קבוצות חברתיות כגון הבית, השכונה, מקום העבודה וארגונים וולונטריים.

לדעתו של וולמן (Wellman, 2001) בתקופה של חברת המידע שבה אמצעי תקשורת אלקטרוניים כגון האינטרנט, פקס, טלפון סלולארי נהיו נפוצים, זה הביא לשינוי כלשהוא בארגון החברתי ונעשה פחות מתאים לסוג של ארגון בקופסאות קטנות. יתר על כן, המאפיין העיקרי היא התארגנות על בסיס של רשתות חברתיות.

אמנם רשתות חברתיות תמיד היו קימות, חברת המידע מבוססת על מערכת של קשרים עם רשתות רבות ומגוונות המבוססות לא על חברות באותן קבוצות אלה על צרכים והתעניינויות אינדיבידואליות, אנשים החיים באותו משק בית מקיימים קשרים נפרדים והמפגשים המשפחתיים הולכים ופוחתים. אנשים פועלים בקהילות חלקיות ורבות, נעים בין מערכות חברתיות שונות .

קיום של מערכת של רשתות חברתיות שמבוססות על התעניינויות וצרכים אישיים נתמך על ידי הטכנולוגיה של האינטרנט והטלפון הסלולארי. מכאן שהקשרים שלנו הם

קשרים שמבוססים על עניין משותף ולא יותר על מגורים משותפים, עבודה באותו מקום עבודה או קשרים משפחתיים.

החברה המבוססת על רשת אישית (Networked Individualism) מאופיינית בכך שמדובר במעבר בבסיס של קשרים חברתיים מחברה שאינה מתבססת יותר על קשרים ממקום למקום אלה מאדם לאדם. בהקשר לכך רצוי להדגיש שטכנולוגיות כמו הטלפון חיברו בין משק בית למשק בית ובין מקום עבודה למקום עבודה. לעומתו, הטלפון הסלולארי והמחשב מקשר בין אדם לאדם ולא בין משק בית למשק בית. אנשים ממשיכים להיות קשורים לאחרים, אך לא לקבוצות אלה לפרטים והבסיס לקשרים חברתיים הם התפקיד המיוחד שכל אחד ממלא.

שימוש באינטרנט ופערים דיגיטליים:

חברת הרשת בצורתה שתיאר אותה וולמן הכינה לעצמה דפוסי התנהגות שונים, שהאינטרנט תופס פלח מסוים וקובע דפוסי התנהגות משלו. דפוסי התנהגות אלה עדיין שונים כתוצאה הדיגיטאלי Digital Divide בכפר בגלובלי שמדבר עליו קסטלס. כאשר הטכנולוגיה אינה מאומצת, מוטמעת ומיושמת במידה שווה בכל רבידי החברה, וכתוצאה מכך נוצרים מעין 'מעמדות דיגיטאליים, המובחנים זה מזה בגישתם לטכנולוגיה ולמשאבים הנגישים באמצעותה. מכיוון שהנגישות לטכנולוגיה הינה פועל יוצא של מבנה ההזדמנויות הקיים, נובע מכך כי ההטמעה הדיפרנציאלית של הטכנולוגיה בשכבות אוכלוסייה שונות מעצימה ומרחיבה פערים חברתיים. ממצאי מחקרים מאששים טענה זו, הזוכה לתשומת לב רבה בקרב מקבלי ההחלטות בממשל האמריקני (Calhoun, 1998; Fisher and Wright, 2001; Nie and Ebring, 2000; Elastin and LaRose, 2001).

טבלה (1) שבפנינו מראה במספרים את משתמשי האינטרנט בעולם, במזרח התיכון ובישראל, ומדברת במספרים על הפערים העצומים בחיבור ושימוש באינטרנט בצל חברת הרשת של וולמן בתוך הכפר הגלובלי של קסטלס.

מספר המשתמשים במזרח התיכון	מספר המשתמשים בעולם	תקופה
-	10 מיליון	1995
2,014,800	460 מיליון	2000
18,203,500	1,022,863,307	31-03-2006
9.6%	15.7%	אחוז המשתמשים מכלל האוכלוסייה עד -31-03-2006
2.9%	97.1	אחוז המשתמשים במזרח התיכון לעומת כלל המשתמשים בעולם
454.2%	183.1%	צמיחת המשתמשים בין 2000-2005

טבלה 1

מטבלה (1) ניתן ללמוד שבשנת 1995 מספר המשתמשים לא עלה על 10 מיליון, לעומת 460 מיליון בשנת 2000 ומעל למיליארד משתמשים בסוף 2005 (Internet World Stats, 2006).

הפערים הדיגיטאליים בישראל

ישראל שהיא מדינה מתקדמת, ושימוש האינטרנט מגיע עד 45% מכלל אוכלוסייתה, אך הפערים הדיגיטאליים נחשבים כגבוהים. מזרחי ואחרים (2005) בדקו את הפערים הדיגיטאליים ומצאו הפערים הדיגיטאליים בישראל רבים יותר מאשר בשבדיה, אוסטרליה, דנמרק, בריטניה והולנד, לעומת זאת הפערים כן דומים לאלה שבאירלנד ובפינלנד, ומעטים בהשוואה למדינות כגון: גרמניה, צרפת, בלגיה, ספרד וארצות מזרח אירופה (בשנת 2003). נמצא עוד שהפערים בין בעלי השכלה יסודית לבין כלל האוכלוסייה רבים יותר מאשר בכל ארצות מערב אירופה (בשנת 2002) וברוב ארצות מזרח אירופה (בשנת 2003). הם גם בדקו את הפער הדיגיטאלי על פי מגדר ומצאו שבישראל דומה הפער הדיגיטאלי ברמתו לזה שבמזרח אירופה (בשנת 2003), ונמוך מן הפער במערב אירופה (בשנת 2002) (הם מצאו ממצאים אחרים שזה לא המקום להתייחס אליהם).

הפערים הדיגיטאליים בעולם הערבי

מדינות ערב הן חלק מהמדינות המתפתחות, ושימוש האינטרנט עדין בראשית דרכו באחוזים בודדים, ועם זאת ניתן לשער על קיום פערים דיגיטאליים מאד משמעותיים, אך לפי ידיעתי לא נערך מחקר כולל או ספציפי עבור מדינה מסוימת שבדק את הפערים הדיגיטאליים במדינות ערב, וכך כל מה שנאמר בנושא זה הוא על סמך ניתוחים סטטיסטיים שאינם מדויקים דיי או על פי השערות של חוקרים שלא נבדקו.

דפוסי שימוש באינטרנט בישראל

לא נמצאה שום הגדרה מדויקת למונח דפוסי שימוש באינטרנט, אך לעיתים קרובות כשמדברים על דפוסי שימוש באינטרנט מתייחסים לפעילויות ולמניעים שבגללם משתמשים וגולשים באינטרנט. חוקרים אחרים מכניסים לקטגוריה זו בנוסף למניעים גם מקום, משך זמן, אמצעים.

לגבי דפוסי השימוש באינטרנט בעולם הערבי, אין סקרים מעודכנים על דפוסי שימוש לגבי חברה מסוימת של מדינה ערבית ספציפית שהם מעודכנים. מה שניתן להשיג זה רק נתונים של מחקרים אקדמיים באוכלוסיות ספציפיות כמו תלמידי תיכון, סטודנטים באוניברסיטאות וכו' שלא ניתן להכליל ולהרכיב בעזרתם תמונה כוללת על דפוסי שימוש בחברה בשלמותה (לחלק מהמחקרים אני מתייחס בפרק מחקרים קודמים על שימוש באינטרנט בעולם הערבי). **לכן אני מסתפק בהתייחסותי רק לדפוסי שימוש בישראל.**

מתוך השוואת הנתונים שקיבלנו מסקרים שערך מכון נטוויג'ן לחקר האינטרנט באוניברסיטת תל-אביב, סקר אפריל 2006 וסקר ספטמבר 2005. ומהנתונים של סקר משרד האוצר 2005, הסקר החברתי 2003 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) ואשר פורסם ב אוגוסט 2005 ניתן ללמוד:

73% מכלל אזרחי ישראל יש ברשותם מחשב בבית (נטוויג'ן, 2005; מזרחי ואח', 2005), לעומת 63% לפי הסקר החברתי 2003 של הלמ"ס (דוברין, 2005).

59% מכלל אזרחי ישראל מחוברים לאינטרנט מבינם (54% בחיבור ADSL ו 5% בחיבור רגיל) (אין הבדל באחוזי המחברים לאינטרנט בהשוואה לסקר ספטמבר 2005 שערך המכון) לעומת 43% באוכלוסייה מגיל 12 (30% ערבים) (מזרחי ואחרים, 2005), ו-43% מכלל האוכלוסייה (46% יהודים ו 14% ערביים) לפי הסקר הלמ"ס 2003 (דוברין, 2005). ממצאי Internet World Stats מלמדים ששימוש באינטרנט בקרב כל האוכלוסייה בישראל הגיע לרמה של 45%. ממצא זה מתייחס לכלל האוכלוסייה בכל הגילאים. בסקר של מזרחי ושותפיו נמצא ש-48% מכלל המשיבים מגיל 12 ומעלה השתמשו במחשב פעם אחת בשנה האחרונה לפחות (ערבים 38%) (מזרחי ואח', 2005).

הרגלי גלישה באינטרנט

61% מכלל הגולשים גולשים לפחות פעם אחת ביום לעומת 51% בסקר ספטמבר 2005. מתוך הגולשים הכבדים (לפחות 4 פעמים ביום) 26% הם צעירים עד גיל 29 לעומת 40% בסקר ספטמבר 2005.

הפעילות השכיחה ביותר באינטרנט

הפעילות השכיחה ביותר בקרב הגולשים היא גלישה באתרים לחיפוש מידע אשר ציינו כ-69% בסקר אפריל 2006 של נטוויג'ן, שזאת פעילותם הראשית, לעומת 59% בסקר ספטמבר 2005 של נטוויג'ן ולעומת 92% בסקר 2003 של הלמ"ס.

הפעילות השנייה בשכיחותה בקרב הגולשים היא השימוש בדואר אלקטרוני, כאשר בסקר אפריל 2006 של נטוויג'ן נמצא ש-54% מהגולשים מדרגים את השימוש בדואר אלקטרוני (שולחים ומקבלים) במקום השני לעומת 49% בסקר ספטמבר 2005. נתוני סקר משרד האוצר מלמדים ש-81% מכלל הגולשים השתמשו בדוא"ל ב-4 השבועות לפני הראיון (57% ערבים) (מזרחי ואח', 2005). במקביל בסקר הלמ"ס 2003 נמצא ש-77% (79% יהודים לעומת 48% ערביים) השתמשו בדוא"ל (דוברין, 2005).

צרכנות זוכה למקום השלישי כאשר-13% דרגו גלישתם לאתרי קניות או לבנקים במקום הראשון, וזה ללא שינוי מהסקר של ספטמבר 2005, לעומת 19% בסקר הלמ"ס 2003 (2005).

השתתפות בצ'טים, קבוצות דיון, מסרים מידיים דורגה כפעילות השכיחה בקרב 13% מהמשתמשים לעומת 12% בסקר ספטמבר 2005, לעומת 22% בסקר הלמ"ס 2003 (דוברין, 2005).

השימוש באינטרנט בעולם הערבי

נתונים ראשוניים על שימוש באינטרנט בעולם הערבי ובישראל מקבלים רק בשנת-2000 (טבלה-2). ה- Internet World Stats מדווחים על קצת יותר מ-2 מיליון משתמשים במזרח התיכון (לא כלול בתוך הנתונים, ישראל ואיראן) לעומת 15 מיליון בשנת 2005 בקפיצה של 454% לעומת קפיצה של 152% בלבד בישראל בין השנים 2000 ו-2005.

טבלה (2) מלמדת שחדירת האינטרנט בקרב האוכלוסייה במדינות ערב נמוכה מאד למרות הקצב הגדול בשנים האחרונות. אחוז המשתמשים מכלל האוכלוסייה אינו עולה 35.8% באיחוד הנסיכות הערביות, 11.4% בירדן, 7% במצרים ו-1.1% משתמשים מכלל האוכלוסייה בתימן, לעומת 45% משתמשים מכלל האוכלוסייה בישראל, 68.6% בארה"ב ו-75.2% בשוודיה.

הסיבות לאחוזי שימוש כה נמוכים באינטרנט, נובעת משלוש סיבות עיקריות לפי דיווחי האו"ם (דו"ח השנתי להתפתחות האדם הערבי של האו"ם 2003, 2004 – תוכנית הפיתוח של האו"ם (United Nation Development Programme):

1. היעדר תשתיות מפותחות שיכולות להעניק שירות זה – בצל של עוני ומשברים כספיים
2. העלויות הגבוהות עבור שירות זה (למי שיש במקומו תשתיות מתאימות)
3. היעדר אוריינות מחשב ואוריינות אינטרנט בקרב פלחים שלמים מהאוכלוסייה במדינות ערב.

תקופה	המשתמשי ם בשוודיה	המשתמשי בארה"ב	המשתמשי בישראל	המשתמשי באיחוד הנסיכות הערביות	המשתמשי במצרים	המשתמשי בירדן	המשתמשי בתימן
1995	-	-	-	-	-	-	-
2000	-	69,431,802	1.270.000	735.000	450.000	127.300	15.000
31-03-2006	6.800.000 (מתוך 9.07 מליון)	205,326,680 (מתוך 200.995 מליון)	3.200.000 (מתוך 7.11 מליון)	1.384.800 (מתוך 3.87 מליון)	5 מליון (מתוך 71.24 מליון)	600.000 (מתוך 5.28 מליון)	200.000 (מתוך 20.76 מליון)
אחוז המשתמשי מכלל האוכלוסייה 31.03.2006	75.2%	68.6%	45%	35.8%	7%	11.4%	1.1
צמיחת המשתמשי בין 2000- 2005	68%	108.9%	152%	88.4%	1.011%	371.3%	1.336%

טבלה 2

השוואה בשימוש באינטרנט בין ישראל לבין מדינות אירופיות ומדינות ערב:

אחוז המשתמשים באינטרנט בישראל נמצא "במקום טוב בממוצע" בהשוואה למדינות מערב אירופה, ובמקום "גבוהה מאד" בהשוואה למדינות ערב. אבל אחוז משתמשי האינטרנט בבית בישראל גבוה בהשוואה לרוב ארצות מערב אירופה למעט ארצות סקנדינביה, בריטניה והולנד. אך לא ניתן לערוך השוואה מקבילה בין ישראל למדינות ערב לגבי שימוש באינטרנט מהבית עקב חוסר נתונים המתייחסים לנושא. את אחוז משתמשי האינטרנט "הכבדים" בישראל גבוה יותר מאשר בכל ארצות מערב ומזרח אירופה וכך ניתן להסיק לגבי מדינות ערב. אם כי הנתונים לגבי מערב אירופה ומזרח נכונים לשנת 2006 (Internet World Stats).

שיטת המחקר

השנים האחרונות של המאה הקודמת העידה על מהפכה תקשורתית רחבת מימדים שהולידה אלפי ערוצי טלוויזיה אשר נקלטו על ידי צלחות לוויין בכל רחבי תבל, הטלפון הסלולארי והאינטרנט, ואשר הקלו על אפשרות הקומוניקציה האנושית והתרבותית. בלי שום ספק האינטרנט הוא לב המהפכה התקשורתית והוא לבלב מהפכת המידע שחדר לכל פינה בחיינו היומיומיים, ברמות השונות ובקצב מהיר למדי. עם התפתחות האינטרנט התעצמה יכולת המידע והתפעול בקרב האדם המודרני עד כדי כך שהביא רבים לטעון שאנו עומדים מול אמצעי תקשורת חדש ומיוחד במינו הכובש את מקומם של אמצעי תקשורת מסורתיים וקונבנציונאליים. אומנם קיים היום מי שלא מקבל טעון זה בשלמותו (Papacharissi & Rubin, 2000), אך מודים בשינויים הכבירים שנגרמו עקב חדירת האינטרנט, והודו בו כאמצעי תקשורת חשוב ויחיד במינו. לאור השינויים הכבירים שהוביל האינטרנט בתחומי הידע השונים, נהיה האינטרנט דבר יסודי ובסיסי ביותר למעקב אחר ההתפתחויות בדיסציפלינות, במיוחד במישור הלימוד בכל היבטיו, אם זה מהצד האקדמי או הצד הפרקטי. המכללה שלנו כמו כל מוסד אקדמי אחר לא יכולה לעמוד מן הצד ולצפות בהתפתחות בעולם האינטרנט, אלא כמו במכללות אחרות רשת האינטרנט חדר לכל המחלקות והיחידות במכללה. שירותי האינטרנט בספריה הובילה תכנית חדירת האינטרנט כבר ב-1998.

בעיית המחקר ומטרותיו

עם חדירת האינטרנט בקרב החברה היהודית בישראל החלו קבוצות של צעירים ערביים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה והעובדים במוסדות ציבוריים ופיננסיים להחדיר את האינטרנט בצורה איטית בתוך המגזר. המודעות לחשיבות האינטרנט נודעה רק עם שילוב הנושא בתוכנית הלימודים. למרות זאת עדיין עדים לאחוז נמוך של משתמשים באינטרנט בתוך החברה הערבית בישראל. תוצאות סקר הלמ"ס משנת 2003, ושפורסמו באוגוסט 2005 (דוברין, 2005), מלמדות על שימוש באינטרנט שאינו

עולה על 14% בקרב בני-18 ומעלה באוכלוסייה הערבית, לעומת 46% בקרב האוכלוסייה היהודית בני אותה שכבת גיל ובאותה תקופה. המוסדות להשכלה גבוהה אם זה אוניברסיטאות או מכללות הבינו את חשיבות האינטרנט, וניבאו את התועלת שלו ולכן פעלו על החדרתו בעוצמה רבה לכל רובדיהם של המוסדות.

המכללה האקדמית אל-קאסמי להכשרת עובדי הוראה, הושפעה מצעדיהן שנקטו מוסדות אחרות להשכלה גבוהה והחלה אף היא להחדיר האינטרנט לכל הרבדים במוסד, ברמה האדמיניסטרטיבית כשאפשרה לסטודנטים סדירים לדלות מידע אישי עבורם ולנרשמים חדשים להירשם באמצעות האינטרנט וברמה האקדמית אשר שולב האינטרנט ונהיה לחלק אינטגרלי מתוכנית הלימודים שבה שולבו קורסים של למידה סינכרונית וקורסים של למידה מרחוק המבוססים על מאגרי מידע ובססי נתונים מקוונים.

חדירת האינטרנט ותפוצת השימוש בתוך האוכלוסייה הערבית בכלל, ובתוך אוכלוסיית המלומדים והאקדמיים במיוחד בסוף המאה הקודמת, ובראשית המאה החדשה (21) טרם נחקר, למרות שחלו שינויים רבים באחוזי השימוש בדפוסי השימוש בקרב המשתמשים באוכלוסייה הערבית. מכאן עלה רעיון למידת תופעה זו בחברה הערבית, בניסיון לעקב אחרי כל מה שקשור לסוגיה זו.

לאור העובדה שהצגתי גיבשתי בעיית המחקר שלי כדלקמן:

לאור ההתפתחות המהירה והמתמשכת בטכנולוגית התקשורת והמידע, נולדה טכנולוגית רשת האינטרנט שהתפתחה בקצב אדיר עד כדי כך שאפשרה חיבור לאינטרנט המהיר בטכנולוגית ADSL, המבוססת על סיבים אופטיים רחבים המאפשרת חיבור ביתי במהירות עד כ-5 מגה בעלות נמוכה יחסית.

ההתפתחות בעולם האינטרנט והמחירים הזולים יחסית, הביאה להגדלת אחוז המשתמשים בקרב כלל האוכלוסייה בכלל, ובקרב צעירים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה במיוחד.

אוכלוסיית הסטודנטים שהיא האוכלוסייה המובילה בשימוש באינטרנט בקרב החברה הערבית בישראל, טרם נחקרה, והמעקב אחריה מבטיח הכרת דפוסי השימוש בתוכה. ולכן ראיתי לנכון לחקור אוכלוסייה זו בשרשרת מחקרים החל בסטודנטים הסדירים של מכללת אלקאסמי, במטרה לכסות פלח חשוב זה בחלל עולם המשתמשים באינטרנט בחברה הערבית.

חשיבות המחקר

1. המחקר ינסה לחשוף את הקשר בין רשת האינטרנט לבין השימוש בה כאמצעי לימוד, להתקשרות, לבילוי וכו'...
2. ניסיון לעמוד על המניעים לשימוש באינטרנט בקרב הסטודנטים.

3. המחקר ינסה לעמוד על עמדות הסטודנטים במכללה כלפי רשת האינטרנט כאמצעי תקשורת בעידן המידע.
4. לעמוד על הקשר בין הערכים של הסטודנטים לבין העמדות שנוקטים כלפי רשת האינטרנט
5. להכיר באיזה מידה הסטודנטים במכללה עוקבים אחרי ההתפתחויות ברשת האינטרנט.

מחקרים על שימוש באינטרנט בעולם הערבי

המחקר הראשון שנערך על השימוש באינטרנט בעולם הערבי היה בשנת 1997, המחקר היה מחקר רוחבי על מדגם של 307 מתוך 11 מדינות ערביות, תוצאות המחקר הראו שהפעילות השכיחה ביותר בקרב הגולשים היא לשם התקשרות ודוא"ל, גלישה לשם חיפוש מידע הייתה הפעילות השכיחה השנייה, גלישה לשם מטרות אקדמיות ולימודיות במקום השלישי. הבילוי, הצ'אט, הורדת תוכניות וקריאת עיתונאות קיבלו מקומות 4 עד 7. גלישה לשם מטרות פיננסיים קיבלה מקום אחרון (עבד אל-סלאם, 1998).

במחקר נוסף שנערך ב-1998 על דפוסי שימוש באינטרנט ומניעי השימוש בקרב צעירים מצריים, הצביעה עבד אל-סלאם (1998) שהמניעים העיקריים לשימוש באינטרנט הם כדלקמן: חיפוש מידע כ-72%, בילוי כ-47%, היכרויות כ-42.3%, סקרנות כ-25.5%, עיסוק בזמן פנוי כ-6%.

במחקר לא נמצא קשר מובהק בין המינים לבין מניעים לשימוש באינטרנט, אך מצא קשר מובהק בין הגיל לבין השימוש באינטרנט לשם בילוי, ובין הגיל לבין השימוש באינטרנט לשם היכרויות חדשות.

במחקר לבדיקת המניעים והגורמים להתפשטות השימוש באינטרנט בקרב סטודנטים באוניברסיטת כווית, שערך טלאל (1998), נמצא סטודנטים (גברים) בפקולטת ההנדסה בעלי ציונים גבוהים הם אלה שנוטים להשתמש באמצעים טכנולוגיים חדישים ואשר מבליים יותר זמן מול האינטרנט ובמקביל פחות זמן מול הטלוויזיה.

במחקר נוסף בנושא השימוש באינטרנט בעולם הערבי שערך טאיע (בתוך: בחיית, 2000) על מדגם גדול של 5000 סטודנטים הלומדים באוניברסיטאות במצרים, ערב הסעודית, הנסיכויות האימרות ובחריין, נמצא שהאינטרנט הינו מקור חדשותי ומקור מידע חשוב ביותר לרוב הנחקרים, כאשר בקרב כ-91.5% זוכה חיפוש המידע במקום הראשון, השימוש באינטרנט לשם בילוי זוכה במקום השני כ-88.7% והשימוש בדואר אלקטרוני זוכה במקום שלישי כ-59.3%. לא נמצאו במחקר הבדלים מובהקים בין המינים.

אל-להיבי (2001) במחקר שלו על מידת חדירת האינטרנט בקרב סגל המרצים באוניברסיטאות בערב הסעודית ועל השימוש שלהם באינטרנט, מצא ש 51% כן משתמשים באינטרנט ומתבססים עליה בחיפוש מידע לעומת 25% שלא השתמשו באינטרנט לעולם.

במחקר אחר על האינטרנט בקרב סטודנטים של אל-להיבי (2001) נמצא כ- 73.3% מהמשתתפים במחקר משתמשים באינטרנט בבית, 14.4% בעבודה, ו-6.8% בבתי קפה אינטרנט. תוצאות המחקר על תדירות השימוש מלמדות כ-43.3% מבליים משעה עד שעתיים מזמנם מול האינטרנט ביום.

לגבי דפוסי השימוש, נמצא כ-60.6% משתמשים באינטרנט לגלישה, 24.3% לדוא"ל, 8.8% להורדת תוכניות ו-6% צ'אטים.

חילפי (2002) במחקרו על השפעת האינטרנט בחברה מצא כ-91.9% מעוניינים מאוד להשתמש באינטרנט. מבין המשתמשים בפועל מצא כ-33.2% משתמשים באינטרנט לשם התקשרות עם אחרים ו-23% לשם גלישה וחפוש מידע, כ-12.1% למטרות בילוי וכ-8.63% למטרות פיננסיים.

תוצאות המחקר מעידות על עמדות שליליות של הנשאלים כלפי האינטרנט, נמצא כ-27.6% רואים שהאינטרנט מאיים על הזהות הלאומית, הדתית והתרבותית. אותו אחוז 27.6% רואה באינטרנט כאמצעי מסוכן להפצת חומר פסול ערכית.

התשובות לשאלה על הסיבות שמונעות האינטרנט מלהתפשט במהירה בקרב החברה הערבית, מלמדות שחוסר יכולת כלכלית בקרב האוכלוסייה היא הסיבה המרכזית שמונעת החיבור לאינטרנט, במקום השני התשתיות הלא מפותחות, ובמקום השלישי עומדת חוסר ידע בטכנולוגית מידע ובחשיבות האינטרנט (אוריינות טכנולוגית).

ממצאי המחקר של שאמי (2004) על דפוסי שימוש בקרב סטודנטים תימניים, מלמדת כ-46.5% מכלל הסטודנטים המשיבים מחזיקים מחשב אישי בבית, וכ-71% מגדירים את עצמם כבעלי מיומנות בשימוש באינטרנט, המחקר לא מציג נתונים על אחוז החיבור מהבית לאינטרנט, אך מדבר על תופעת קפה האינטרנט, כאלטרנטיבה לחיבור האינטרנט בבית, עקב חוסר תשתיות מתאימות.

לגבי השימוש באינטרנט, מצביע המחקר על כ-23.8% מכלל הסטודנטים משתמשים באינטרנט באופן מתמיד. ההסבר שנתן שאמי לאחוז הנמוך כרוך לטענתו בתשתיות הגרועות שיש בתוך האוניברסיטאות, וחוסר קיום מספיק מחשבים במהירות טובה שמאפשרת גישה חופשית, והסיבה השנייה היא העלויות הגבוהות של השימוש באינטרנט בבתי-קפה אינטרנט עובדה שמונעת מרבים להשתמש באינטרנט באופן מתמיד.

דפוסי השימוש מלמדים כ-78.5% משתמשים באינטרנט לטובת חיפוש מידע, ובמקום השני תפס הדוא"ל, כ-62.8% משתמשים באינטרנט לטובת הדוא"ל. ובמקום השלישי האזנה למוסיקה כ-30%.

מנצור (2004) במחקרו על דפוסי שימוש באינטרנט והמניעים לכך בקרב סטודנטים באוניברסיטת בחריין, התוצאות לגבי דפוסי השימוש באינטרנט מלמדות כ-84.3% מכלל המשיבים מדרגים הדוא"ל במוקם הראשון.

מבחינת המניעים לשימוש באינטרנט נמצא שהמניע העיקרי הינו חיפוש מידע, הבילוי היה המניע השני והתקשרות עם אנשים חדשים היה המניע האחרון לשימוש באינטרנט. לא נמצא הבדל מובהק בין המינים בכל הקשור לנגישות לאינטרנט ולדפוסיות ותדירות השימוש, התוצאות היו מאוזנות. מבחינת הקשר בין התמחות הלימודים ושימוש באינטרנט נמצא מתאם גבוהה בין הסטודנטים בחוג לחינוך לבין התדירות הגבוהה לשימוש באינטרנט, ובמקום השני זכה החוג למינהל עסקים.

מחקרים בעולם על שימוש באינטרנט

המחקר שערך היו (Hui, 1998 בתוך מנצור, 2004) על שימוש וסיפוק מאינטרנט בקרב סטודנטים באוניברסיטת קליפורניה מצא שהשימוש באינטרנט לשם חיפוש מידע ולשם התקשרות עם האחרים ושימוש באינטרנט לשם למידה היו הרוב המכריע בקרב המשתמשים.

במחקר שערכה קורגין ואחרים (Korgen, 2001) על השפעת הגזע והאתניות על שימוש באינטרנט בקרב תלמידי מכללות מצאה שקיים הבדל בגישה ובשימוש באינטרנט בקרב סטודנטים ובוגרי המכללות על רקע גזעי ואתני ההבדלים הן במספר השעות השבועיות של שימוש באינטרנט, דהיינו תדירות השימוש באינטרנט לכל שבוע, לגבי השפעת האינטרנט על שעות הלימוד, קיום מחשב בבית והשפעתו על שימוש באינטרנט ושעות המושקעות מול האינטרנט, השפעת המגורים מחוץ לבית על שימוש באינטרנט ועל תדירות השימוש באינטרנט.

גיונס (Jones,2002) ערך מחקר על אוכלוסיית מחקר גדולה של סטודנטים ממכללות בארה"ב ואשר מצא שרוב מכריע מהסטודנטים עם מחשב אישי בבית ושרובם המכריע מחוברים לאינטרנט, כמו כן נמצא שהשימוש באינטרנט לשם חיפוש מידע ולשם התקשרות עם אחרים חברים ומרצים. המחקר מצא שכ 79% מכלל הסטודנטים רואים באינטרנט ככלי בעל השפעה גדולה על הניסיון האקדמי שלהם.

במחקר שערך קליינר (Kleiner,2003) על תלמידי תיכון מצא שיותר מ- 97% מכלל התלמידים יש ברשותם מחשב וכ-80% משתמשים באינטרנט. עוד נמצא שהשימוש בטכנולוגיה הביאה לשינוי בחיי היום-יום כיוון ששימוש באינטרנט חיזק אצלם גישה למידע, ניצול הטכנולוגיה לשם לימודים, אשר הפכה קבלת המשימות ועבודות הבית קלה יותר ומהירה יותר, וכך גם אולי הפתרונות. השימוש באינטרנט נהפך לאינדיקטור חיוני בדירוג רמת החיים של התלמידים, והראה איך האינטרנט עזר לרכישת יותר ויותר ניסיון לעבוד עם טכנולוגיה משוכללת.

מחקרים וסקרים בישראל על שימוש באינטרנט

במחקרו של גוסטבו מש (2006) על הבדלי מגדר בשימוש באינטרנט בקרב בני נוער מגיל 13-19 מצא כ-73.6% מכלל בני הנוער היהודי בישראל בין הגילאים 13-19 מחוברים לאינטרנט לעומת כ-50% מכלל בני הנוער הערבי בישראל. נמצא עוד כ-67.4% מכלל

הבנים מחוברים לאינטרנט לעומת כ-65.6% מכלל הבנות, וזה מראה על פערים מנמליים בין שני המינים. מחקרו מצביע גם על ממוצע שעות מושקעות יותר בקרב הבנים מאשר בנות. בנים משקיעים כ-4.2 שעות בממוצע לעומת כ-3.7 שעות בקרב בנות.

במחקר נמצא כ-68.3% מכלל הבנים ו-74.4% מכלל הבנות מאזינות ומרידות קבצי מוסיקה. כ-50.1% מהבנים משתמשים במיילים ובציאת לעומת 57.4% בקרב הבנות. בסקרים התקופתיים שערך מכון נטוויג'ן לחקר האינטרנט באוניברסיטת תל אביב בחודש אפריל 2006 ובחודש ספטמבר 2005 מצא כ-73% מכלל אזרחי ישראל מחזיקים במחשב בבית ו-59% מכלל אזרחי ישראל מחוברים לאינטרנט מביתם (54% בחיבור ADSL ו-5% בחיבור רגיל) (אין הבדל באחוזי המחוברים לאינטרנט בהשוואה לסקר ספטמבר 2005 שערך המכון).

כ-22% מהגולשים נחשבים כאקטיביים כאשר גולשים לפחות 4 פעמים ביום לעומת כ-28% בסקר ספטמבר 2005, כ-39% גולשים 1-3 פעמים ביום לעומת כ-23% בסקר ספטמבר 2005 ו-38% גולשים פחות מפעם אחת ביום לעומת כ-37% בסקר ספטמבר 2005. התוצאות מלמדות כ-61% מכלל הגולשים אכן גולשים לפחות פעם אחת ביום לעומת כ-51% בסקר ספטמבר 2005. חשוב לציין שמתוך הגולשים הכבדים (לפחות 4 פעמים ביום) נמצא כ-26% מתוך המוגדרים כצעירים עד גיל 29 לעומת כ-40% בסקר ספטמבר 2005.

הפעילות השכיחה ביותר בקרב הגולשים היא גלישה באתרים לחיפוש מידע אשר ציינו כ-69% מהגולשים שזאת פעילותם הראשית לעומת כ-59% בסקר ספטמבר 2005, כ-54% מהגולשים ציינו שהשימוש בדוא"ל היא פעילותם הראשית לעומת כ-49% בסקר ספטמבר. צרכנות מקבלת רק מקום שלישי כאשר 13% מתוך הגולשים ציינו שגלישתם לאתרי קניות, בנקים ומוסדות פיננסיים נוספים במקום הראשון וזה ללא שינוי מהסקר של ספטמבר 2005.

השתתפות בצ'טים, קבוצות דיון, מסרים מידיים דורגה כפעילות השכיחה בקרב כ-13% מהמשתמשים לעומת כ-12% בסקר ספטמבר ו-9% דירגו את הגלישה שלהם לשם תוכנות ומשחקים במקום הראשון לעומת 12% בסקר ספטמבר 2005.

מה שמסקרן בסקר הוא אחוזי המחוברים לאינטרנט בקרב צעירים עד גיל 29 מגיע ל-64%. מתוך ה-28 אחוזי מהגולשים בפעילות אקטיבית כבדה נמצא ש-26% מהם שייכים לקבוצת הצעירים עד גיל 29 לעומת 40% בסקר ספטמבר 2005. (מכון נטוויג'ן, 2006)

בסקר מכונות דיגיטאלי ופערים דיגיטאליים ישראל 2005 שערכו מזרחי ושותפיו לפי בקשת משרד האוצר (מזרחי ואח', 2005) מצאו כ-74% מכלל המשיבים מחזיקים

מחשב בבית, כ-43% באוכלוסייה (30% ערבים) מגיל 12 מחוברים לאינטרנט ו-48% גולשים באינטרנט.

לגבי דפוסי שימוש נמצא כ-81% מכלל המשיבים השתמשו בדוא"ל פעם אחת לפחות בחודש האחרון לפני הסקר, כ-52% הורידו קבצים ותוכנות ו-39% השתמשו במסרים מיידים לשם יצירת קשר עם חברים קיימים או חדשים.

מנתונים שפרסמה דוברין (2005) על סמך הסקר שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ב-2003 ואשר פורסם באוגוסט 2005, נמצא כ-43% מכלל האוכלוסייה (46% יהודים ו 14% ערביים) מחוברים לאינטרנט, אך למעשה כ-38% מגילאי 20 ומעלה בלבד משתמשים באינטרנט (42% משתמשים יהודים לעומת 13% משתמשים ערביים). מכלל המשתמשים נמצא כ-56% משתמשים שהוגדרו כמשתמשים צעירים בגילאים 20-24 (דוברין, 2005). נמצא עוד כ-62% מהלומדים משתמשים באינטרנט ו-50% מהעובדים לעומת כ-24% בקרב המובטלים.

הפעילות השכיחה ביותר בקרב הגולשים היא גלישה באתרים לחיפוש מידע, כ-77% (79% יהודים לעומת 48% ערביים) ציינו שהשתמשו באינטרנט לשם אותה מטרה (דוברין, 2005),

השתתפות בצ'טים, קבוצות דיון, מסרים מידיים דורגה כפעילות השכיחה בקרב 22% אשר השתמשו בו לשם אותה מטרה. מתוך 22% משתתפי הצ'טים, קבוצות דיון, מסרים מידיים היו כ-34% עד גיל 24. נמצא עוד שצרכנות זוכה במקום שלישי כשר 19% השתמשו בו לשם אותה מטרה (דוברין, 2005).

שאלת המחקר המרכזית

מהם המניעים המרכזיים לשימוש וגלישה באינטרנט בקרב סטודנטים וסטודנטיות של מכללת אלקאסמי –מכללה אקדמית לחינוך?

השערות המחקר

1. קיים הבדל מובהק בין גברים לבין נשים לגבי ממוצע השעות המושקעות מול האינטרנט – ממוצע השעות שמשקיעים הגברים מול האינטרנט הינו גדול יותר
2. קיים הבדל מובהק בין גברים לבין נשים לגבי השעות המועדפות לשימוש האינטרנט – השעות המועדפות לשימוש האינטרנט בקרב גברים הינן השעות הקטנות של הלילה
3. קיים הבדל מובהק בין גברים לבין נשים לגבי המיקום המועדף עליהם לשימוש באינטרנט – הנשים מעדיפות להשתמש באינטרנט מחוץ לבית יותר מאשר הגברים.
4. קיים הבדל מובהק בכמות שעות השימוש באינטרנט בין סטודנטים מההתמחות לדת אסלאם על יסודי לבין סטודנטים מההתמחות לאנגלית על יסודי – ממוצע

- השעות של סטודנטים מההתמחות לאנגלית גבוהה יותר מאשר סטודנטים מההתמחות לדת אסלאם על יסודי.
5. קיים קשר מובהק בין המניעים לשימוש ברשת האינטרנט לבין המינים - הגברים רואים בדוא"ל כמניע מרכזי לשימוש באינטרנט.
- היכרות עם אנשים מתרבויות אחרות נחשבת כמניע עיקרי לשימוש באינטרנט בקרב גברים.
- היכרות עם אנשים מן המין השני נחשב כמניע מרכזי לשימוש באינטרנט בקרב נשים.
- גלישה באתרי חדשות נחשב כמניע מובהק לשימוש באינטרנט בקרב גברים.
- הגברים רואים בגלישה באתרי תרבות וספורט כמניע חשוב לשימוש באינטרנט.
- השתתפות בקבוצות דיון באינטרנט נחשב כמניע מרכזי לשימוש באינטרנט בקרב נשים.
- מסרים מיידים (מסינג'ר וצ'אט) נחשבים כמניע מרכזי לשימוש באינטרנט בקרב נשים.
- נשים גולשות יותר באינטרנט כתוצאה ממניע שהאינטרנט נחשב כאמצעי בילוי בשעות הפנאי.
6. קיימת קורלציה חיובית בין התמחות בלימודים לבין עמדות ערכיות כלפי האינטרנט.
7. סטודנטים וסטודנטיות הלומדים בהתמחות דת-אסלאם רואים באינטרנט כאמצעי המסכן את הערכים הדתיים והחברתיים של הצעירים.
8. ממוצע שעות השימוש באינטרנט עולה ככל שמתקדמים בלימודים. סטודנטים משנה שלישית משתמשים יותר מסטודנטים משנה ראשונה.

המשתנים

משתנים בלתי תלויים

1. מין, יש לו שני ערכים: זכר ונקבה
2. התמחות בלימודים, יש לו שישה ערכים: דת אסלאם/ערבית יסודי, דת-אסלאם/ערבית על יסודי, אנגלית, מתמטיקה והוראת המחשב, גיל רך, חינוך מיוחד.
3. שנת לימודים, יש לו שלושה ערכים: שנה א', ב', ג'.
4. שעות שימוש באינטרנט, יש לו 5 ערכים, לא משתמש בכלל, עד שעה אחת ביום, עד שעתים, עד שלוש שעות, ארבע שעות ויותר ביום.

משתנים תלויים

1. מניעים לשימוש באינטרנט ומספרם 42 מחולקים על 9 מימדים.
2. עמדות כלפי האינטרנט

מתודולוגית המחקר

מחקר זה הינו מחקר תיאורי שמטרתו לתאר האירועים, האנשים, העמדות והערכים והמטרות וסגנוני ההתנהגות השונים. בנוסף, מחקר זה הינו מחקר כמותי Quantitative Research שדורש משתנים שניתנים למדידה כמותית, כאשר מחקר כמותי מאפשר לעריכת ניתוחים סטטיסטיים לנתונים שנתקבלו במחקר, ואז מאפשר גם הכללה וניבוי תוך כדי שימוש בשיטת הסקר Survey Method. השתמשתי במחקר הזה בשתי דופנותיו של שיטת הסקר: התיאורית Descriptive וזה מתוך כוונה להגיע למטרות המחקר, והאנליטי Analytical לבדוק ולאמת את ההשערות.

אוכלוסיית ומדגם המחקר

באלקאסמי – מכללה אקדמית לחינוך קיימים שתי יחידות מרכזיות

1. המכללה האקדמית שמכשירה את בוגריה להוראה בתחומים הבאים:

דת אסלאם\שפה וספרות ערבית – מסלול יסודי

דת אסלאם\שפה וספרות ערבית – מסלול על יסודי

אנגלית – מסלול על יסודי

מתמטיקה והוראת המחשב – מסלול על יסודי

גננות לגיל הרך

חינוך מיוחד

מסגרת הלימודים היא ארבע שנים, כאשר בסיומן הסטודנט מקבל תואר ראשון בהוראה

2. החטיבה ללימודים מתקדמים – עוסקת בהשתלמות מורים ובהסבה מקצועית.

הלימודים מתקיימים בין שנה אחת עד שנתיים.

3. בית הספר להנדסאים – המעניק תעודת הנדסאי.

הלימודים דו-שנתיים בנוסף לפרויקט שמגיש כל סטודנט.

במחקר זה ההתמקדות היא בסטודנטים מהמכללה האקדמית בלבד (לא נכללו מורים משתלמים וסטודנטים מבית הספר להנדסאים). נבדקו סטודנטים מכל ההתמחויות בשנים א'-ג'. לא נכללו סטודנטים משנה ד'. הסיבה שהשתלבתי של תלמידי שנה ד' בשוק העבודה וההוראה בישראל עשוי להביא לשינוי בעמדותיהם כלפי האינטרנט ואולי אף יגרום שינוי בערכים ובתפיסות של ערכים, הנחה זו צריכה להיבדק במחקר נוסף.

מתוך כל התמחות נבחרו למדגם באופן אקראי מספר סטודנטים מכיתות שונות בשנים א', ב' וג'. חשוב לציין שמדגם זה אינו מייצג את אוכלוסיית הסטודנטים הנחקרת.

מסלולים ושנת הלימוד של הסטודנטים המשיבים לשאלון:

התמחות בלימודים

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	דת-אסלאם/ער בית-יסודי	5	5.1	5.1	5.1
	דת-אסלאם/ער בית-על יסודי	20	20.2	20.2	25.3
	גיל רך	9	9.1	9.1	34.3
	חינוך מיוחד	31	31.3	31.3	65.7
	מתמטיקה	21	21.2	21.2	86.9
	אנגלית	13	13.1	13.1	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

שנת הלימודים

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	א שנה	37	37.4	37.4	37.4
	ב שנה	32	32.3	32.3	69.7
	ג שנה	30	30.3	30.3	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

מדגם המחקר הורכב מ-99 סטודנטים כפי שמפורט בטבלה.
השאלון הועבר לידיהם של 126 סטודנטים שמתוכם 99 החזירו את השאלון.
השאלון הועבר בכיתות לא שלמות, הכיתות והסטודנטים נבחרו באופן אקראי.
בין הנשאלים היו 78 נשים (78.8%) ו-21 גברים (21.2%). אחוז הגברים נמוך במחקר,
אך אחוזם בפועל הוא עוד נמוך יותר.

כלי המחקר

לאוכלוסיית המדגם הועבר שאלון אנונימי שמילאו בעצמם Self-administered שכלל שלושה חלקים:

חלק ראשון - אסיפת נתונים אישיים - מורכב מ-5 שאלות.
חלק שני - אסיפת נתונים על המחשב והאינטרנט - מורכב מ-9 שאלות.
חלק שלישי - אינטרנט שימוש ועמדות - 42 שאלות.
השאלות חולקו ל-9 מימדים

1. רקע אישי של המשיבים.
2. רקע אישי על שימוש באינטרנט.
3. זמן ומיקום שימוש באינטרנט.
4. דפוסי שימוש באינטרנט:
 - א. שימוש לשם חיפוש מידע.
 - ב. שימוש לשם דואר אלקטרוני.
 - ג. שימוש לשם גלישה באתרי חדשות.

- ד. שימוש לשם בילוי.
ה. שימוש לשם היכרות באנשים חדשים מתרבויות שונות
ו. שימוש במסרים מיידיים (מסינג'ר וציאט וכו').
ז. שימוש לשם השתתפות בקבוצות דיון.
ח. שימוש לשם האזנה והורדת קבצי מוסיקה.
5. משפחה ואינטרנט
6. ערכים דתיים-חברתיים ואינטרנט

כל השאלות בשאלון היו שאלות סגורות Close – Ended Questions עם שתי תשובות ועם תשובות מרובות Multiple choice.
חשוב לציין שהשאלון חובר על ידי והועבר ל-8 מורים במכללה, לאחר השאלון עבר תיקון לפי הערותיהם של המרצים, מרבית ההערות היו מוצדקות, הועבר שוב לאותה קבוצה בכדי לעיין בשאלון בגרסתו המעודכנת. לאחר מכן העברתי השאלון למדגם של 5 סטודנטים כדי לוודא את בהירות השאלות ומידת הבנתם של הנשאלים, ועל סמך זה חלק מהשאלות עברו ניסוח מחדש. בכדי להיות בטוחים הועבר השאלון למדגם של 23 סטודנטים, מקדם המהימנות אלפא (Cronbach alpha) היה $\alpha=0.873$ ואשר נחשב כמקדם מהימנות גבוה.

עיבוד הנתונים

לאחר אסוף הנתונים מהמשתתפים במילוי השאלון, נעשתה חזרה מדוקדקת על התשובות, ואחר כך הוקלדה בתוך תוכנת SPSS לעריכת הניתוחים המתאימים, ולבדיקת השערות המחקר.
בניתוח הנתונים נעשה שימוש – במבחן t, במבחן כי בריבוע Chi-square test, מהימנות Reliability, ניתוח שונות חד כיווני ANOVA-One way analysis of variance, התפלגות שכיחויות frequencies, וסטטיסטיקה תיאורית Descriptive.

תוצאות המחקר ודיון

ניתן לחלק את תוצאות המחקר לתוצאות כללית ולתוצאות הקשורות בהשערת המחקר.

1. אחזקת מחשב בבית

האם יש ברשותך מחשב בבית

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	כן	95	96.0	96.0	96.0
	לא	4	4.0	4.0	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

נמצא כ-96% מהנשאלים מחזיקים מחשב בבית, תוצאה שגבוהה מהמגמה בחברה הישראלית. לפי סקר מכון נטוויג'ן מאפריל 2006 נמצא כ-73% מגיל 18 ומעלה

מחזיקים בבתיהם מחשב (נטוויגין, 2006). הממצאים לא תואמים גם את תוצאות סקר הלמ"ס משנת 2003 המלמדות כ-27% מכלל הציבור הערבי בישראל מגיל 20 מחזיק מחשב בביתו (דוברין, 2005). ההסבר הוא כי מדובר באוכלוסייה אקדמית משכילה הלומדת במוסד להשכלה גבוהה, שהמחשב הינו כלי חיוני בחייהם האקדמיים והלימודיים. למרות הקפיצה דרמטית בחדירת מחשבים אישיים לבתי-משק במגזר הערבי לא מגיעים עדיין לאחוזים כה גבוהים, וזה אומר שלא ניתן להכליל ממצאים אלה על כלל האוכלוסייה.

2. חיבור הבית לרשת האינטרנט

האם את/ה מחובר לאינטרנט בבית

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	כן	82	82.8	82.8	82.8
	לא	17	17.2	17.2	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

התוצאות שבפנינו גבוהות מהמגמה בחברה הישראלית שסקר מכוון נטוויגין מעלה, כאשר 59% מגיל 18 מחוברים לאינטרנט (נטוויגין, 2006) לעומת 82.8% במחקר שלפנינו. תוצאות אלו אף גבוהות מתוצאות שקיבל מש במחקרו על אוכלוסיית בני נוער מגיל 13-19 כשמצא 50% מכלל הילדים הערביים מחוברים בבית לאינטרנט (מש, 2006). תוצאות המחקר שלנו לא משקפות את המגמה במגזר הערבי. ניתן להניח שממצאיו של מש משקפים יותר המציאות בחבר הערבית. הסבר לאחוז הגבוה נובע אולי מההומוגניות באוכלוסייה הנחקרת, ומחויבותה של רשת האינטרנט עבור סטודנטים בחינוך הגבוהה. ממצאים אלה עלולים להיות מאד קרובים למציאות בקרב כלל הסטודנטים בהשכלה הגבוהה בארץ. חשוב לציין שממצאי סקר הלמ"ס משנת 2003 המלמדות כ-14% מכלל הציבור הערבי בישראל מעל גיל 20 מחוברים לאינטרנט (דוברין, 2005) אינם עוד רלוונטיים בצל תנופת ההיענות בקרב המשפחות הערביות לשיווק החבילות הזולות המציעות חברות האינטרנט, ועקב התגברות המודעות לאינטרנט, אשר העלה את אחוזי החיבור לרמות שהזכיר אותם מש במחקרו (מש, 2006).

3. שימוש באינטרנט

מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
לא משתמש בכלל	11	11.0	11.0	11.0
עד שעה ביום	25	25.3	25.3	36.4
עד שעות ביום	17	17.2	17.2	53.5
עד שלוש שעות ביום	28	28.3	28.3	81.8
ארבע שעות ויותר ביום	18	18.2	18.2	100.0
Total	99	100.0	100.0	

נמצא כ-89% מכלל המשתתפים משתמשים באינטרנט. התוצאה גבוהה אפילו ממצאי המחקר של ג'וניס (Jones, 2002) על המכללות בארה"ב כאשר מצא כ-68% גולשים באינטרנט, אמנם המחקר מ-2002 ובתקופה זו התרחשו התפתחויות אדירות בשימוש באינטרנט ברחבי תבל וזה משתקף באחוזי השימוש הגבוהים. התוצאות גבוהות אף מממוצע השימוש באינטרנט בחברה הישראלית. סקר מחודש מרץ של Internet World Stats מצביע על כ-45% מכלל תושבי ישראל שמשתמשים באינטרנט (בכל הגילאים). כך גם סקר הלמ"ס משנת 2003 שמצביע על כ-56% מבני 20-24 משתמשים באינטרנט (דוברין, 2005). אך עדיין תוצאות המחקר באלקאסמי גבוהות בהרבה מהמגמה בחברה הישראלית וזה כי מדובר באוכלוסייה צעירה שגדלה בעידן המחשב, ונחשבת לאוכלוסייה מלומדת יותר ומשכילה יותר מפלחי אוכלוסייה אחרים. לאוכלוסייה זו האינטרנט הינו כלי חשוב וחיוני בחייהם האקדמיים והחברתיים.

4. שימוש באינטרנט לפי מגדר

בכדי לבדוק הקשר בין ממוצעי שימוש באינטרנט לבין המגדר, השתמשנו כאן במבחן כי בריבוע

מין* מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום

		מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום					Total
		לא משתמש בכלל	עד שעה ביום	עד 2 ביום	עד 3 שעות ביום	4 שעות ויותר ביום	
מין	זכר	1	4	2	8	6	21
	נקבה	10	21	15	20	12	78
Total		11	25	17	28	18	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.771	4	.312
Likelihood Ratio	4.899	4	.298
N of Valid Cases	99		

ערך כי בריבוע 4.77, ערך לא מובהק 0.312 ($p < 0.05$) וזה אומר שלא ניתן לעמוד על קשר מובהק בין מגדר ושימוש באינטרנט.

נמצא שנשים שלא משתמשות באינטרנט גדול יותר מאשר בקרב הגברים, 10 נשים לא משתמשות באינטרנט לעומת גבר אחד (12.8% נשים לעומת 4% בקרב גברים).

הקבוצה שממוצע השעות שלה הכי הרבה, 3 שעות ומעלה, היא קבוצת הגברים אשר מתוכם כ-66.6% גברים לעומת כ-41% בקרב הנשים, פערים פחות מובהקים מאלה מצא מש (2006) במחקרו על המגדר, אך במקביל מצא מש (2006) שממוצע השימוש בקרב הבנות הינו גבוה מהממוצע במחקר הנוכחי.

הרוב המכריע של הנשים מעבירות בין שעה לשעתיים ביום מול האינטרנט וזה מהווה כ-46% מכלל הנשים המשתתפות בסקר. הממצאים מלמדים כ-43% מהנשאלים גולשים בין שעה לשעתיים ביום. תוצאות אלה לא ניתן להשוות לעולם הערבי עקב השימוש הנמוך בקרבתם, אך זה תואם מחקרים אירופיים וישראלים (נטוויגין, 2006).

5. אחוז בעלי דוא"ל

האם יש ברשותך דוא"ל

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	כן	92	92.9	95.8	95.8
	לא	4	4.0	4.2	100.0
	Total	96	97.0	100.0	
Missing	System	3	3.0		
Total		99	100.0		

הממצאים מלמדים כ-96% מהסטודנטים מחזיקים בדוא"ל אחד לפחות. ההסבר הוא שחלה חובה על כל סטודנט שיהיה בבעלותו דוא"ל כמילוי לדרישות המערכת במכללה, ועקב חובתו של כל סטודנט משנה אי (סמסטר ב') להצטרף לקורס אחד לפחות בלמידה מרחוק ושמחייב אותו במייל.

6. אחוז בעלי שני דוא"ל ומעלה

כ-60% מהסטודנטים מחזיקים בשני מיילים וזה דומה לממצאים של מחקר המכללות בארה"ב שבו כ-66% מכלל הסטודנטים מחזיקים בשני דוא"ל (Jones, 2002). ההסבר הוא שמיל אחד ללימודים ומייל שני אישי. במיוחד שכל סטודנט צריך בדוא"ל לפי דרישות המערכת.

7. האזנה והורדת קבצי מוסיקה

כ-67% מכלל הסטודנטים שמילאו השאלון משתמשים באינטרנט בין השאר להאזנה ולהורדת קבצי מוסיקה, אחוז זה עולה על ממצאי מחקר המכללות בארה"ב אשר קובעים כ-60% מכלל המשתתפים במחקר מורידים קבצי מוסיקה (Jones, 2002). הממצאים גבוהים אף ממצאי סקר אפריל 2006 של מכון נטוויגין, המלמדים כ-28% מכלל המשתמשים באינטרנט מאזינים ומורידים קבצי מוסיקה (נטוויגין, 2006).

8. מגדר האזנה והורדת קבצי מוסיקה

בכדי ללמוד את הקשר בין מין והאזנה והורדה של קבצי מוסיקה נעזרתי במבחן כי בריבוע.

Cross tab

		באינטרנט משתמש אני למוסיקה להאזנה					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מסכים מאוד	
מין	זכר	1	7	5	8		21
	נקבה	1	11	8	33	25	78
Total		2	18	13	41	25	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.473	4	.009
Likelihood Ratio	17.692	4	.001
N of Valid Cases	99		

השימוש יותר לטובת הנשים - ערך כי בריבוע 13.47 הקשר מובהק 0.009 כאשר (p<0.05). ההסבר הוא שהנשים משתמשות בשירות זה יותר מגברים עקב העובדה ששנים מבלות יותר זמן בבית. רוב זמנן מעבירות בין ערוצי הטלוויזיה ובשמיעת מוסיקה. חדירת האינטרנט פתח בפניהן עוד ערוץ לשמיעת שירים מעודכנים יותר. גברים לעומת זה שוהים פחות זמן בבית, את זמנם שמעבירים מול האינטרנט מנצלים בפעילויות אחרות אף על פי שממוצע השעות שמעבירים מול האינטרנט גדול יותר מזה שבקרב הנשים. בגלל שאין חלופות רבות לבילוי בשעות הפנאי, פונות הנשים לאטרקציות ביתיות.

למידה מרחוק ואינטרנט

שימוש באינטרנט ללמידה מרחוק הוא מהיתרונות הגדולים לאינטרנט

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	מתנגד	5	5.1	5.1	5.1
	בטוח לא	12	12.1	12.1	17.2
	מסכים	49	49.5	49.5	66.7
	מאוד מסכים	33	33.3	33.3	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

נמצא כ-82.8% מכלל הסטודנטים מסכימים עד מאוד שהאינטרנט הוא כלי חשוב ביותר ללמידה מרחוק, ממצא העולה על ממצאי גיונס המצביעים על כ-79% מסכימים לדעה זאת (Jones, 2002). ההסבר הוא אולי שהסטודנטים במכללה עברו את חווית הלמידה בקורס מתוקשב (גם סטודנטים בשנה א' עוברים קורס למידה מתוקשבת בסמסטר ב'), הם חשו את התועלת הרבה בסוג לימודים זה. זו השערה טעונה בדיקה.

לגבי הקשר בין מגדר ועמדות כלפי הלמידה מרחוק, לא נמצא קשר מובהק בין מין לבין עמדות חיוביות כלפי הלמידה מרחוק. אמנם יש יתרון קל לגברים על הנשים אך זה לא משמעותי (85% לגברים לעומת 82% לנשים) ולכן ערך כי בריבוע נמוך מאד 0.198 – ורמה לא מובהקת של 0.978 ($p < 0.05$). ניתן לקשר הסיבה לפרשנות הקודמת.

9. הזמנים המועדפים לגלישה באינטרנט בקרב המשיבים לפי מגדר

השעות הקטנות בלילה הן השעות המועדפות עבורי לגלישה באינטרנט * מין

		השעות הקטנות של הלילה הן השעות המועדפות עבורי לגלישה באינטרנט					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	לא בטוח	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	1	1	4	10	5	21
	נקבה	25	18	15	10	10	78
Total		26	19	19	20	15	99

		השעות הקטנות של הלילה הן השעות המועדפות עבורי לגלישה באינטרנט					Total
		מתנגד מאוד	מתנגד	לא בטוח	מסכים	מסכים מאוד	
מין	זכר	1	1	4	10	5	21
	נקבה	25	18	15	10	10	78
Total		26	19	19	20	15	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.820	4	.001
Likelihood Ratio	19.627	4	.001
N of Valid Cases	99		

ממצאי המחקר משקפות את טבעה המסורתי של החברה הערבית. הגבר במשפחה "גברית" מותר לו להשתמש באינטרנט גם בשעות הלילה המאוחרות. נשים בדרך כלל נמנעות מלבלות לבד בבית במיוחד בשעות מאוחרות בלילה. זה מסביר אולי את התוצאות ש-15 מתוך 21 גברים (71.4%) מעדיפים שעות אלו, לעומת 20 נשים מתוך 78 (25.6%). מה שמעניין ש-25 מהנשים מתוך 78 (32%) מתנגדות באופן מוחלט בעמדתם לאמרה. ממצאי המחקר דומות מאד לממצאיהם של שאמי (2004) וטאיע (2000).

10. דפוסי שימוש באינטרנט בקרב המשיבים

בדיקת דפוסי שימוש באינטרנט (הנשאלים נתבקשו לסדר חמישה סוגי שימוש שונים באינטרנט בסדר עולה) מראות שחיפוש מידע באינטרנט עומד במקום הראשון (כ-78.5%). ממצאי המחקר גבוהים יותר מהמגמה בחברה הישראלית לפי סקר מכון נטוויג'ן (2006). אפ על פי כן שגלישה לשם חיפוש מידע קיבלה מקום ראשון וכעדיפות ראשונה ושנייה עם כ-69% מכלל החברה בישראל מגיל 18 אך נחשבת כנמוכה ממצאי המחקר הנוכחי. במקום השני זכה השימוש באינטרנט לשם שליחת וקבלת מסרים מיידיים, שימוש זה קיבל בסקר הארצי של מכון נטוויג'ן מקום נחות מאד. ההסבר לשוני בדירוג דפוס שימוש זה, נובע מהעובדה שצעירים מתעניינים פחות בחדשות ובמקום משתמשים במסרים מיידיים (icq, צ'אט, מסינג'יר וקבוצות דיון). ממצא זה נתמך ע"י ני (Nie, et al, 2003). לטענתו ששימוש באינטרנט להתקשרות עם אנשים חדשים ואנשים מכירים הוא במגמת עלייה מתמדת. מזרחי ושותפיו (2005) בסקר שלהם מכוונת דיגטלית ופעלים דיגטליים ישראל 2005 מצא כ-6 מתוך 10 בגילאים 12-18 שמנצלים האינטרנט ליצירת התקשרות עם חברים ו-4 מתוך 10 מבוגרים השיבו ללא האינטרנט היה להם פחות קשרים עם חברים. עם אנשים חדשים, מחקר שלהם (מזרחי ואח', 2005).

במקום השלישי זכה הדוא"ל שעמד על כ-57.5%. במקביל דפוס שימוש זה זוכה במקום שני כאשר 54% משתמשים בדוא"ל. השוני במגמה בקרב הנשאלים מזו של החברה הישראלית, נובע כנראה מטבעה ההומוגני של האוכלוסייה הנחקרת, שהם סטודנטים בחינוך הגבוהה ואשר הדוא"ל חלק חיוני בלימודיהם ובחיייהם האקדמיים.

במקום הרביעי זוכה האזנת והורדת קבצי מוסיקה שעמד על כ-32%. דפוס שימוש זה זוכה באחוז אחד בלבד בסקר הארצי (נטוויג'ן, 2006). ההסבר לפער הגדול שקבוצת הסטודנטים היא קבוצה צעירה והומוגנית, במקביל לאוכלוסיית הסקר הארצי שהיא הטרוגנית וזה עשה את הבדל. אך גם הסטודנטים כקבוצה צעירה, מעניינת אותם המוסיקה ונחשבת כאטרקציה עבורם במיוחד הנשים. והעובדה של עדכונים ללא תמורה מעודדת אותם לנצל האינטרנט לשם השגת מטרותם בהורדת שירים וקבצי מוסיקה בחינם. מותר לי לשער שממצא זה יהיה תקף גם לגבי אותה שכבת גיל יהודית עם רקע זה. אך גם השערה זו צריכה בדיקה.

מקום חמישי נתפס ע"י קריאת עיתונות וחדשות 20% והוא המקום האחרון ברשימה שהתבקשו לסדר. במקביל קריאת עיתונות בסקר אפריל 2006 של מכון נטוויג'ן, מקבל מקום שלישי עם כ-22% מכלל הישראלים מגיל 18 ומעלה הגולשים באתרי חדשות. ההסבר לכך הוא שהצעירים מתעניינים פחות בחדשות, וזה אולי משקף מגמה כללית בישראל.

11. ידע ובקיאיות (התמצאות) באינטרנט בקרב הנשאלים

איך אתה מעריך את התמצאותך באינטרנט

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	חלש	6	6.1	6.1	6.1
	בינוני	53	53.5	53.5	59.6
	חזק	40	40.4	40.4	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

הרוב המכריע של הנשאלים מגדירים עצמם כבקיאים בינוניים באינטרנט. 53.5% מכלל המשיבים על השאלון סיווגו עצמם בקטגוריה זו. במקביל 40.4% רואים בעצמם כבקיאים ומתמצאים בשימוש באינטרנט. ורק 6.1% מגדירים את עצמם כחלשים. ההסבר קבוצה זו שנחקרת הינה קבוצה צעירה, מלומדת ואקדמית אשר הילדים גדלו בעידן מחשב כמעט בכל בית. בקיאיות במחשב ואינטרנט אינה מפתיעה, במחקר של ג'וניס (Jonnes, 2002) כאשר אף הוא מעיד על כ-47% מכלל הסטודנטים השתמשו במחשב עוד מלפני הגעתם למכללה.

13. בקיאיות ומגדר

הממצאים מלמדים על יתרון של הגברים ברמת הבקיאיות על הנשים, כאשר נמצא שבקיאיות גבוהה בקרב הגברים כ-47% לעומת כ-38% בקרב הנשים. לעומת זו נמצא יתרון יחסי בקרב הנשים בבקיאיותם והתמצאותם הבינונית מאשר הגברים. נמצא כ-56.4% נשים בקיאיות בינונית לעומת 42.8% בקרב גברים. את אי-בקיאיות בולטת דווקא בקרב גברים, כאשר 9.5% גברים אינם בקיאים ומתמצאים בשימוש במחשב לעומת כ-5.5% נשים. המסקנה שאין לאף אחד משני המינים בקיאיות מובהקת על המין השני באף אחת מרמות הבקיאיות שנתבקשו המשיבים להתייחס אליהם בשאלון.

איך אתה מעריך את התמצאותך באינטרנט * מין

		איך אתה מעריך את התמצאותך באינטרנט			Total
		חלש	בינוני	חזק	
מין	זכר	2	9	10	21
	נקבה	4	44	30	78
Total		6	53	40	99

14. עמדות הנשאלים כלפי האינטרנט

מתשובותיהם של הנשאלים ניתן לזהות באופן כללי עמדות חיוביות כלפי האינטרנט, במיוחד במה שקשור:

א. האינטרנט הוא כלי עזר חשוב ביותר לחיפוש מידע ולביצוע מחקרים. כ-70.7% מכלל הנשאלים השיבו בחיוב לשאלה, כאשר רואים באינטרנט כלי עזר חיוני עבורם במיוחד בעבודות המחקר שמבצעים.

האינטרנט הוא אמצעי חשוב מאוד לעבודת המחקר שלי

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	מסכים לא	11	11.1	11.1	11.1
	בטוח לא	18	18.2	18.2	29.3
	מסכים	49	49.5	49.5	78.8
	מאוד מסכים	21	21.2	21.2	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

חשיבות האינטרנט ככלי עזר לעבודות המחקר מראה מגדריית. קיים יתרון קל בקרב גברים בעמדתם החיובית כלפי האינטרנט ככלי עזר למחקר. נמצא כ-76.1% מהגברים מסכימים עד מאד עם האמרה לעומת כ-69.2% בקרב הנשים שמסכימות עד מאד עם אמרה זאת. לא ניתן לזהות קשר מובהק בין אחד המינים לעמדה זו.

מין * האינטרנט הוא אמצעי חשוב מאוד לעבודת המחקר שלי Crosstabulation

		האינטרנט הוא אמצעי חשוב מאוד לעבודת המחקר שלי				Total
		לא מסכים	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	2	3	13	3	21
	נקבה	9	15	36	18	78
Total		11	18	49	21	99

ב. האינטרנט נחשב אמצעי מסוכן שעלול לפגוע בערכים הדתיים והחברתיים

כ-71.7% מסווגים עצמם בין מסכימים ומסכימים מאד לאמרה זו. ההסבר הוא שבכל חברה מסורתית קיים בה התנגדות טבעית לכל ניסיון של שינוי והתנגדות לכל חדירה של כל רעיון חדש, כי כל מצב חדש עלול לסכן ערכי החברה "ולקלקל את בניה". למרות זאת לא פוסלים את האינטרנט כאמצעי תקשורת חיוני, כשמתמשים בו בצורה נכונה יכול לעזור לשמור על האינטרסים החברתיים. לכן רובם המליצו חיבור הבית לאינטרנט עם פיקוח עין מצד ההורים בזמן הגלישה של ילדיהם ועם נקיטת צעדים מתאימים שימנעו חשיפת המשתמשים לנושאים הפסולים.

האינטרנט עזר לצעירים להשתחרר מדפוס התנהגות חברתיים ודתיים

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	בכלל מסכים לא	4	4.0	4.0	4.0
	מסכים לא	9	9.1	9.1	13.1
	בטוח לא	15	15.2	15.2	28.3
	מסכים	40	40.4	40.4	68.7
	מאוד מסכים	31	31.3	31.3	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

סכנת האינטרנט ואיומו על הערכים, נבדקו באמרה אחרת, שהתבקשו הנשאלים לתת דעתם לגביה, והיא: האינטרנט נחשב כאמצעי קל לסטייתם של ילדים וצעירים. נמצא כ-71.7% הרואים באינטרנט ככלי המסכן את הצעירים והילדים, התוצאה זיהה לתוצאת השאלה הקודמת. התוצאות לא מפתיעות כאשר במחקרים אחרים נמצאו ממצאים דומים. במחקרם של מזרחי ושותפיו, מצאו כ-39% מהמשתתפים המבוגרים רואים באינטרנט שהוא לא בשביל הילדים (מזרחי ואחי, 2005).

האינטרנט אמצעי קל לסטיית הילדים והצעירים

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	בכלל מסכים לא	4	4.0	4.0	4.0
	מסכים לא	9	9.1	9.1	13.1
	בטוח לא	15	15.2	15.2	28.3
	מסכים	40	40.4	40.4	68.7
	מאוד מסכים	31	31.3	31.3	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

כ-78.8% מהנשאלים רואים שחלה חובה על ההורים לנקוט באמצעי זהירות ופיקוח על ילדיהם בעת גלישתם ברשת האינטרנט בכדי לצמצם את הנזק שהאינטרנט עלול לגרום לילדים. בכל השאלות על סכנת האינטרנט אין נטייה בולטת בקרב הנשאלים להכריז על איסור שימוש עקב עמדות כלשם, למרות טבעה המסורתי של האוכלוסייה.

חלה חובה על המשפחות לפקח על בנים בעת גלישה

בכדי לצמצם חשיפתם בפני אתרים לא מוסריים

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	מתנגד	5	5.1	5.1	5.1
	בטוח לא	16	16.2	16.2	21.2
	מסכים	46	46.5	46.5	67.7
	מאוד מסכים	32	32.3	32.3	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

ג. האינטרנט עלול לגרום לנזקים כבדים ברמת המשפחה כמוסד חברתי כמו ברמת הפרט. נמצא כ-68.7% מהנשאלים מסכימים עד מאד עם אמרה זו. ההסבר הוא שמוסד משפחה עומד בסכנה במיוחד בחברה מסורתית כשאחד מההורים עושה שימוש לא מוסרי באינטרנט (גלישה באתרים, מסרים מיידיים). עמדה זו באה להתריע בפני החברה שהורים אף הם עלולים להביא לפירוק המשפחה בשימוש פזיז באינטרנט. חלה על ההורים אחריות כפולה, גם לפקח על ילדיהם ולחזק את המשמעת העצמית בתוך ילדיהם ואפילו גם בתוכם בעת שימוש באינטרנט.

**היחסים בקרב בני המשפחה עלולים להיהרס עקב גלישה באתרים
לא מוסריים באינטרנט במיוחד על ידי ההורים**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	מאוד מתנגד	3	3.0	3.0	3.0
	מתנגד	12	12.1	12.1	15.2
	בטוח לא	16	16.2	16.2	31.3
	מסכים	23	23.2	23.2	54.5
	מאוד מסכים	45	45.5	45.5	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

עמדתם של הנשאלים לגבי הסכנות לפירוק המשפחה התחזקה יותר, כנראה עקב שמיעתם ו/או קריאתם של הנשאלים סיפורים על משפחות שבתיהם נהרסו עקב חדירת האינטרנט לבית. טענה זו בא בעקבות תשובותיהם של כ-70.7% מהנשאלים שכן שמעו ו/או קראו על סיפורים של משפחות שנהרסו בעקבות שימוש לא מוסרי שהיה באינטרנט.

שמעתי ואו קראתי סיפורים על משפחות שבתיהם נהרסו בגלל האינטרנט

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	מאוד מתנגד	3	3.0	3.0	3.0
	מתנגד	14	14.1	14.1	17.2
	בטוח לא	12	12.1	12.1	29.3
	מסכים	28	28.3	28.3	57.6
	מאוד מסכים	42	42.4	42.4	100.0
	Total	99	100.0	100.0	

בדיקת השערות המחקר

1. מגדר ושעות שימוש באינטרנט

קיים שונה מובהק ($t=4.372, P=000$) בין שתי הקבוצות, סטודנטים וסטודנטיות בזמן שמשקיעים מול האינטרנט שלהן. סטודנטים משקיעים כ-4.14 שעות מזמנם מול האינטרנט ($SD=0.91$), ואילו סטודנטיות משקיעות 3.06 שעות מזמן מול האינטרנט ($SD=1.293$). הממצא שסטודנטים משקיעים יותר מזמנם מול האינטרנט מאשר סטודנטיות נתמכים ע"י ממצאיו של פאלוס (Fallows, 2005) כשמצאה כ-30% מהנשים משתמשות יותר משעה אחת (1) ביום לעומת כ-31% גברים. מש (2006) אף מצא שבקרב בני נוער עד גיל 19 הבנים משתמשים כ-4.20 שעות לעומת כ-3.7 בקרב הבנות. מש טוען שלכמות הזמן נמצא קשר למספר אחים ואחיות, וזה רק לגבי בנות. לגבי בנים אין משמעות לגבי מספר אחים ואחיות בבית (מש, 2006). ההסבר שלי שסטודנטים מוצאים זמן יותר מול

האינטרנט בגלל היותם גברים. חברה גברית כמו החברה הערבית מאפשרת חופש פעולה לגברים יותר מנשים. והעובדה שנשים מעדיפות לבלות יותר מזמנם בחברותיהן של נשים.

Group Statistics

	מין	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
מהו ממוצע השעות שאתה מעביר ביום מול האינטרנט	זכר	21	4.14	.910	.199
	נקבה	78	3.06	1.293	.146

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
ממוצע מהו שאתה השעות מול מעביר ביום האינטרנט	Equal variances not assumed	10.286	.002	4.372	44.230	.000	1.08	.247

2. מגדר ושעות המועדפות לשימוש באינטרנט

קיים הבדל מובהק ($t=3.289$, $p=0.003$) בין שתי הקבוצות, גברים ונשים בשעות המועדפות לשימוש באינטרנט.

סטודנטים מעבירים 3.24 שעות מזמנם מול האינטרנט בשעות הלילה המאוחרות ($SD=1.44$), ואילו סטודנטיות מעבירות 2.12 שעות מזמנן מול האינטרנט בשעות הלילה המאוחרות ($SD=1.15$). מכאן, ניתן להסיק שסטודנטים משקיעים יותר זמן מול האינטרנט מאשר סטודנטיות. ההסבר הוא שהשעות הקטנות בלילה תפוסות על ידי הגברים שמותר להם לבלות לבד לעומת הנשים שמנועות בדרך כלל לבלות בלילה לבד ללא גבר. למרות שגבר אם זה אבא או אח גדול לא יעמוד למשתמשת על הראש, אבל נוכחותו יכולה להרתיע.

Group Statistics

	מין	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
השעות המועדפות עבורי לגלישה באינטרנט הן שעות הלילה המאוחרות	זכר	21	3.24	1.446	.316
	נקבה	78	2.12	1.151	.130

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
השעות המועדפות עבורי לגלישה באינטרנט הן שעות הלילה המאוחרות	Equal variances not assumed	3.870	0.052	3.289	27.198	.003	1.12	.341

3. מגדר ומיקום השימוש באינטרנט

לא נמצא הבדל מובהק בין המינים בגלישה מתוך הבית ($t=0.71, p=0.721$) לפי הממצאים לא ניתן לקבל ההשערה לגבי העדפת הסטודנטיות להשתמש באינטרנט מחוץ לבית יותר מאשר הסטודנטים כתוצאה מיתר סודיות. ההסבר שאין חשש ו/או חרדה בקרב שני המינים משימוש האינטרנט בבית בקרבת בני המשפחה.

Group Statistics

	מין	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
גולש באינטרנט בדרך כלל מחוץ לבית	זכר	21	2.29	1.419	.310
	נקבה	78	2.31	1.220	.138
כששתמש באינטרנט מחוץ לבית חש חופשי יותר וללא מגבלות	זכר	21	2.43	1.469	.321
	נקבה	78	2.55	1.374	.156

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
גולש באינטרנט בדרך כלל מחוץ לבית	Equal variances not assumed	1.044	.309	-.065	28.457	.949	-.02	.339
כששתמש באינטרנט מחוץ לבית חש חופשי יותר וללא מגבלות	Equal variances not assumed	.257	.613	-.344	30.096	.733	-.12	.356

4. התמחות ושימוש באינטרנט

לא נמצא הבדל מובהק בין סטודנטים הלומדים בהתמחות דת אסלאם על יסודי לבין הסטודנטים הלומדים אנגלית על יסודי בממוצע השעות שמשקיעים מול האינטרנט ($p=.907$, $t=.841$).

סטודנטים (גברים ונשים) הלומדים בהתמחות דת אסלאם על יסודי מעבירים בממוצע 3.00 שעות ביום מול האינטרנט ($SD=1.257$), ואילו סטודנטים (גברים ונשים) שלומדים בהתמחות אנגלית על יסודי משקיעים מזמנם 3.38 שעות ביום מול האינטרנט ($SD=1.325$). ההסבר הוא ששליטה בשפה זרה שנה אינו מקנה לסטודנטים הלומדים בהתמחות אנגלית שום יתרון משמעותי על הלומדים בהתמחות דת אסלאם למרות שליטתם הטובה יותר בעוד שפה זרה. ממצא זה סותר ממצאיו של שאמי (שאמי, 2004) כשמצא שקיים קשר ישיר בין בקיאות בשפה זרה לבין בילוי שעות יותר מול האינטרנט. ניתן להסיק עוד שלמרות הנטייה הדתית של תלמידי דת אסלאם אין הדת נחשבת כגורם המפריע להשתמש באינטרנט וזה מחזק אולי את הממצאים לגבי עמדות כלפי האינטרנט שנמצא במחקר זה (ראה עמדות כלפי האינטרנט).

Group Statistics

	התמחות בלימודים	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
מהו ממוצע השעות שאתה מעביר ביום	ערבית/אסלאם על-יסודי	20	3.00	1.257	.281
	אנגלית	13	3.38	1.325	.368

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
מהו ממוצע השעות שאתה מעביר ביום	Equal variances assumed	.014	.907	-.841	31	.407	-.38	.457	-1.317	.548

5. מגדר ומניעים לשימוש באינטרנט

להשערה האומרת שקיים קשר מובהק בין המגדר לבין הסיבות לשימוש באינטרנט נבחר מבחן "כי בריבוע" Chi-Square Test. ממצאים כדלקמן:

א. דואר אלקטרוני השימוש בדוא"ל נוטה לטובת הסטודנטים - ערך כי בריבוע – 11.81 – מובהקות 0.019 כאשר ($p < 0.05$).

Crosstabulation הדואר האלקטרוני הינו השימוש הכי שכיח באינטרנט * מין

		הדואר האלקטרוני הינו שימוש הכי שכיח באינטרנט					Total
		מתנגד מאוד	מתנגד	לא בטוח	מסכים	מסכים מאוד	
מין	זכר			3	10	8	21
	נקבה	6	15	18	28	11	78
Total		6	15	21	38	19	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.812	4	.019
Likelihood Ratio	15.427	4	.004
N of Valid Cases	99		

ב. היכרות והתקשרות עם אנשים חדשים מתרבויות אחרות - השימוש נוטה לטובת הסטודנטים – ערך כי בריבוע – 9.84 – מובהקות – 0.043 כאשר ($p < 0.05$). מש (2006) מצא שהיכרויות עם אנשים חדשים בקרב בניי גדולים יותר מאשר בקרב בנות, כ-14% בקרב בניי שהכירו אנשים חדשים ברשת לעומת כ-10% בקרב בנות. פאלוס (Fallows, 2005) מצאה שהתעניינות בהתקשרות עם אנשים (לאו דווקא אנשים חדשים) הינה גדולה יותר בקרב הנשים מאשר בקרב הגברים. לפי ממצאי המחקר הנוכחי ומחקרים אחרים, אין ממצאים מוחלטים הנוטים למין מסוים, וזה מאפשר בעצם מתן הסברים שונים. ההסבר הוא שסטודנטיות ערביות מושפעות מתרבות וערכי החברה במידה ניכרת. ז"א אסור לנשים להכיר וליצור קשר עם סתם אנשים הנמצאים מחוץ למעגלי קבוצות החברתיות שנקבעו בדרך כלל עבורה ע"י הוריה ובני משפחתה (על ידי הסכמתם או אי הסכמתם). כל קשר מחוץ למעגלים הללו מעלה חשדות ושאלות מצד גורמים אחרים ולא אחרים בחייה של האישה ומכשיר את השטח לצמיחת רכילות מסביבה. סיבה זו ממעיטה פיתוח הכרויות מסוג זה בקרב הנשים, וסוללת הדרך במקביל לגברים שהחברה מרשה להם לפתח היכרויות ברמות וסוגים שונים מבלי להוות שום לחץ עליהם. זה אופייני כמונן לחברה הערבית שאופיינית כגברית ופטריארכאלית.

כשרוצה להשתמש באנשים חדשים אני משתמש באינטרנט *מין

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.841	4	.043
Likelihood Ratio	9.684	4	.046
N of Valid Cases	99		

ג. **היכרות עם אנשים חדשים מן המין השני** – השימוש לטובת הסטודנטים – ערך כי בריבוע – 16.46 – מובהקות 0.002 כאשר $p < 0.05$. התוצאות כרוכות בתוצאות של השאלה הקודמת לגבי היכרות עם אנשים חדשים. התשובות לשאלה זו הרבה יותר מובהקות, והן מחזקות מה שטענתי לגבי תפיסות מסורתיות על נשים בחברה הערבית.

כשרוצה להכיר אנשים חדשים מעדיף אנשים מן המין השני *מין

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16.462	4	.002
Likelihood Ratio	16.032	4	.003
N of Valid Cases	99		

ד. **שימוש באינטרנט לטובת עדכון חדשות פוליטיות ופיננסיות** – השימוש הוא לטובת הסטודנטים – ערך כי בריבוע – 9.81 – מובהקות 0.04 כאשר $p < 0.05$. ממצאי המחקר נתמכים בממצאיה של פאלוס (Fallows, 2005) המצביעים על שימוש באינטרנט לשם עדכון חדשות בקרב גברים יותר מאשר בקרב נשים, כ-75% בקרב גברים לעומת 69% בקרב נשים. ההסבר הוא שתחום החדשות בעיקר חדשות מדיניות, פוליטיות ופיננסיות נחשב כתחום התעניינות גברי יותר מאשר נשי בסקטורים שונים ובתרבויות שונות ועל זה מצביעים הממצאים באופן במחקרים שונים באופן מוחלט.

האינטרנט הוא האמצעי הטוב למעקב אחרי החדשות *מין

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.816	4	.044
Likelihood Ratio	10.518	4	.033
N of Valid Cases	99		

ה. **שימוש באינטרנט לשם גלישה באתרי תרבות, בריאות וחיטוב הגוף והספורט** – ערך כי בריבוע – 3.35 – תוצאות לא מובהקות 0.501 כאשר $p < 0.05$. הממצאים לא מצביעים בצורה מוחלטת על שימוש בולט בקרב אחד המינים על המין השני. ההסבר הוא שהשדה התרבותי והספורט ובריאות הגוף, הן שדות שמעניינות את שני המינים באוכלוסיית הנחקרת מבלי להצליח לזהות סיבות ברורות לכך ששני המינים יגלו

Fallows,) ממצאי המחקר נתמכים ע"י ממצאי פאלוס (2005) המצביעים על תוצאות דומות מלבד בנושא בריאות הגוף, כאשר ישנם נטייה ברורה בקרב הנשים לגלוש באתרי בריאות הגוף יותר מגברים כ-74% בקרב הנשים לעומת כ-58% בקרב הגברים.

חדשות התרבות והספורט מושכות אותי להשתמש באינטרנט *מין

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.350	4	.501
Likelihood Ratio	5.381	4	.250
N of Valid Cases	99		

1. הוספת תגובות לקבוצות דיון – ערך כי בריבוע – 11.62 – מובהקות 0.02 כאשר (p<0.05).

כמעט באופן מתמיד כשמשתתף בקבוצות דיון אני מוסיף תגובה

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.628	4	.020
Likelihood Ratio	12.438	4	.014
N of Valid Cases	99		

2. מסרים מידיים באינטרנט – השימוש לטובת הסטודנטיות – ערך כי בריבוע באופן סידורי לשאלות שבשאלון על נושא זה – 10.84, 11.08, 10.03, 9.81, 10.55 – תוצאות מובהקות בכל התשובות, ואני מציג אותם באופן סידורי לפי הסדר בשאלון 0.02, 0.02, 0.04, 0.04, 0.03 כאשר (p<0.05).

המסינג'יר צורך רוב זמני מול האינטרנט *מין Cross tab

		האינטרנט מול זמני רוב צורך המסינג'יר					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	1	10	2	6	2	21
	נקבה	3	12	7	37	19	78
Total		4	22	9	43	21	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.848	4	.028
Likelihood Ratio	10.005	4	.040
N of Valid Cases	99		

Cross tab הציאת הינו אמצעי טוב להתקשר עם ידידים ואנשים חדשים *מין

		הציאת הינו אמצעי טוב להתקשר עם ידידים ואנשים חדשים					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	5	7	2	7		21
	נקבה	6	13	7	36	16	78
Total		11	20	9	43	16	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.082	4	.026
Likelihood Ratio	13.519	4	.009
N of Valid Cases	99		

האינטרנט (המסינג'יר והצי'טא) פתח בפני אפשרות לקיים יחסים

חברתיים חדשים מתרבויות אחרות *מין

		האינטרנט (המסינג'יר והצי'טא) פתח בפני אפשרות לקיים יחסים חברתיים חדשים מתרבויות אחרות					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	4	9		4	4	21
	נקבה	18	11	9	17	23	78
Total		22	20	9	21	27	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.036	4	.040
Likelihood Ratio	10.827	4	.029
N of Valid Cases	99		

אני מעביר יותר מ-20% מזמני מול האינטרנט בצי'טא, במסינג'יר וב-icq *מין

		אני מעביר יותר מ-20% מזמני מול האינטרנט בצי'טא, במסינג'יר וב-icq					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	1	9	2	7	2	21
	נקבה	3	12	4	35	24	78
Total		4	21	6	42	26	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.812	4	.044
Likelihood Ratio	9.549	4	.049
N of Valid Cases	99		

המסינג'ר בדרך כלל הוא האמצעי הטוב הקיים ברשת
Cross tab להתקשרות עם אנשים חדשים *מין

		המסינג'ר בדרך כלל הוא האמצעי הטוב הקיים ברשת להתקשרות עם אנשים חדשים					Total
		מאוד מתנגד	מתנגד	בטוח לא	מסכים	מאוד מסכים	
מין	זכר	12	1	1	4	3	21
	נקבה	17	15	5	22	19	78
Total		29	16	6	26	22	99

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10.559	4	.032
Likelihood Ratio	10.243	4	.037
N of Valid Cases	99		

התוצאות מלמדות שתחום זה נשלט באופן מובהק על ידי הסטודנטיות. ממצאי מחקרים אחרים שנערכו בעולם הערבי מוכיחות ומחזקות טענה זו (שאמי, 2004 ; מנצור, 2004). נשאלת השאלה מדוע תחום זה נשלט על ידי הנשים? ההסבר הוא שלממצאים אלה יש קשר לחברה המסורתית. בגלל שאין הרבה פעילויות לנשים מחוץ לבית כתוצאה מכך רוב זמנן מבלות בבית, אפילו אלו שלומדות במוסדות להשכלה גבוהה כשחוזרות הביתה (לכפרים שלהן) אין להן הרבה אופציות לבלות מחוץ לבית. כתוצאה ממצאות מסוימת חיפשו דבר מה שיעסיק אותן ולמלא את שמנן הפנוי. לפני מספר שנים זה היה רק הטלוויזיה היום התווסף גם האינטרנט. מדוע מסרים מיידיים? כי פעילות זו אינה צריכה מאמצי חשיבה מיוחדים ושאפשר לבצע התקשרות עם מיומנות וידע מינימאלי. משפחות בדרך כלל לא מתנגדות לפעילות פנים ביתית לבנותיהם במיוחד שהתקשרות לא היכרוצ אנשים חדשים שמחוץ למעגלים שנקבעו, ורוב הצעירים מקיימים התקשרות עם אנשים שההורים מכירים או מאשרים.

ח. שימוש באינטרנט כאמצעי בילוי – השימוש הינו לטובת הסטודנטיות כאשר - כי בריבוע לשאלות שבשאלון לפי סדר עולה ואשר התייחסו לאותו מימד – 11.42, 13.87, 21.92 – התוצאות מובהקות 0.02, 0.08, כאשר $(p < 0.05)$, ו 0.00 כאשר $(p = 0.00)$.

התוצאות מחזקות תוצאות מתשובות קודמות (במחקרים שבדקתי מדרגים השימוש במסרים מיידיים תחת הכותרת בילוי). הממצאים נוטים גם הפעם לכיוון הסטודנטיות שראות באינטרנט כאמצעי בילוי בתוך הבית, וזה אולי מחזק את ההסבר לגבי המסרים המיידיים.

האינטרנט נחשב כאמצעי בילוי מועדף

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.042	4	.026
Likelihood Ratio	13.588	4	.009
N of Valid Cases	99		

אני גולש באינטרנט כשאיין לי מה לעשות

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.870	4	.008
Likelihood Ratio	13.115	4	.011
N of Valid Cases	99		

כשרוצה לבלות באינטרנט אעשה זה בליווי חברים

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21.927	4	.000
Likelihood Ratio	27.365	4	.000
N of Valid Cases	99		

ממצאי מחקר נתמכים ע"י ממצאי מחקרים אחרים (שאמי, 2004 ; מש, 2006), כאשר שימוש כאמצעי בילוי בולט יותר בקרב הנשים לעומת הגברים.

9. קורלציה בין התמחות לבין עמדות שליליות כלפי האינטרנט

הממצאים מלמדים שאין מתאם בין התמחות לימוד לבין עמדתם של הנשאלים לגבי הסכנות שהאינטרנט מסוגל לגרום לערכים מוסריים, דתיים וחברתיים בקרב הצעירים והילדים. המתאם אינו גבוה, אולם הוא מובהק.

Correlations

		הערכים הדתיים והחברתיים בקרב הצעירים והילדים נמצאים בסכנה עקב חדירת האינטרנט	התמחות בלימודים
הערכים הדתיים והחברתיים בקרב הצעירים והילדים נמצאים בסכנה עקב חדירת האינטרנט	Pearson Correlation	1	-.269
	Sig. (2-tailed)	.	.007
	N	99	99
התמחות בלימודים	Pearson Correlation	-.269	1
	Sig. (2-tailed)	.007	.
	N	99	99

דת ומסורת מנטרלת השפעתם של גורמים אחרים גם כשמדובר באוכלוסיית צעירים הלומדת בחינוך הגבוהה, ואת זה ניתן לחוש ברמות שונות.

10. קשר עולה של ממוצע השעות שמושקעות מול האינטרנט עם ההתקדמות בלימודים.

מבדיקה הקשר בין התקדמות בלימודים לבין ממוצע השעות המושקעים מול האינטרנט, נמצא שקיים מתאם חיובי אך לא גבוה בין שני משתנים אלה, אשר ככל שמתקדמים לימודים (יותר שעות לימודים) כך עולה ממוצע השעות שמעבירים מול האינטרנט, אולם המתאם הוא מובהק. קשר זה הגיוני ומתקבל על הדעת כיוון שהסטודנטים בשנה ג' יהיו יותר מנוסים ויותר בקיאים באינטרנט, ולכן כל יהיו מוכנים להשקיע יותר בשעות מול האינטרנט

Correlations

	הלימודים שנת	מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום
Spearman's rho	1.000	.278
Correlation Coefficient Sig. (2-tailed)	.	.005
N	99	99
מהו ממוצע השעות	.278	1.000
Correlation Coefficient Sig. (2-tailed)	.005	.
N	99	99

מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום * הלימודים שנת

Crosstabulation

מהו ממוצע השעות שאתה מעביר מול האינטרנט ביום								Total
	0	לא משתמש בכלל	עד שעה ביום	עד שעות ביום	עד שלוש שעות ביום	ארבע שעות ויותר ביום		
שנת הלימודים	שנה א	6	14	4	9	4	37	
	שנה ב	2	7	10	8	5	32	
	שנה ג	1	2	4	3	11	30	
Total		1	10	25	17	28	18	99

סיכום ומסקנות

כתוצאה מעליית מספרם של אחוז המחוברים לאינטרנט במגזר הערבי בשנתיים האחרונות עקב הוזלות משמעותיות במחירים, ועקב מחסור במחקרים בנושא בדיקת חיבור פלחים שונים בחברה הערבית לאינטרנט ודפוסי שימושם באינטרנט, ראיתי שצריך לחקור תחום זה ולהתמקד באוכלוסייה נגישה עבורי.

בחירתי לאוכלוסייה אקדמית כתוצאה לשערה הסוברת שפלח זה גולש באינטרנט יותר מפלחים אחרים באוכלוסייה הערבית, וזה עקב חשיפתם יותר לאינטרנט מטבע הסטטוס שלהם. בחירתי במכללה זו נובע מהעובדה שאני עובד במקום. זה עושה גישתי לסטודנטים קלה יותר.

שאלת המחקר המרכזית שלי הייתה מהם הסיבות והגורמים (האלמנטים) לשימוש וגלישה באינטרנט בקרב סטודנטים וסטודנטיות של מכללת אלקאסימי –מכללה אקדמית לחינוך.

לאור שאלה כללית זו ניסיתי במחקרי לקבל מידע על הסטודנטים לומדים במכללה כגון: ממוצע מחזיקי מחשב בבית, ממוצע החיבור לאינטרנט, ממוצע השעות המושקעות מול האינטרנט, עמדות המשתמשים ועוד...

הנתונים נאספו בעזרת שאלון שנבנה במיוחד עבור מחקר זה, ואשר נבדק ותוקף, על ידי קבוצת עמיתים באותה מכללה. השאלון כלל כל הנתונים של המחקר שהם כמותיים. השאלון הועבר לקבוצת סטודנטים וסטודנטיות שנבחרו בצורה אקראית במכללה Stratified Random Sample ואשר מספרם היה 126 מתוכם השיבו והחזירות השאלון היו 99.

במחקר זה הגעתי למסקנות הבאות:

1. קיימת מגמה ברורה של שימוש וגלישה באינטרנט בקרב סטודנטים וסטודנטיות במכללה ללא קשר לתחומי הלימודים שלהם, כאשר רוב מוחלט מהסטודנטים משתמשים באינטרנט. תוצאות אלו מחזקות את ממצאי מחקרים שאוכלוסיית המחקר שלהן הייתה אוכלוסיית הסטודנטים במכללות בארה"ב (Jones, 2002; Kleiner, 2003). לעומת זאת תוצאות מחקר זה סותרות ממצאי שני מחקרים שנערכו בקרב סטודנטים ערביים ממדינות ערב כאשר אחוזי השימוש באינטרנט עדיין "צנוע ביותר" (שאמי, 2004; מנצור, 2004).

2. התחברות רוב הסטודנטים לרשת האינטרנט נובע מ:

א. המשך המגמה בחברה הישראלית שהולכת ועולה, כאשר יותר מ-60% מחוברים לאינטרנט (נטוויגין, 2006), דבר שהשפיע גם על בתי המשק במגזר הערבי.

ב. העלות הנמוכה (שירדת בהתמדה) עבור החיבור וספק השירות שאותם ניתן להשיג כיום בפחות מ-83 ₪.

ג. האוריינות הממוחשבת הולכת וגוברת בקרב האוכלוסייה הערבית כהמשך למגמה בחברה הישראלית.

ד. קיום תשתיות תקשורת ואינטרנט בנוסף לחומרה מתקדמת במכללה עודדו סטודנטים לגלוש באינטרנט.

3. הממצאים מלמדים שרוב מכריע בקרב הסטודנטים המשיבים מחזיקים במחשב אישי בבית. ממצאים מעודדים אלה, הם בסה"כ המשך למגמת העלייה במספר מחזיקי מחשב אישי בבתי משק בישראל, כאשר הממצאים של סקר מכון נטוויג'ן לחקר האינטרנט (נטוויג'ן, 2006) מלמדים שיותר מ-73% מבתי המשק בישראל מחזיקים במחשב אישי אחד לפחות. כמו כן הממצאים תואמים את ממצאי המחקר שנערך על סטודנטים במכללות בארה"ב (Jones, 2002).

4. הממצאים מלמדים על המניעים העומדים מאחורי השימוש באינטרנט. מקום ראשון נתפס ע"י חיפוש מידע, כאשר נחשב כמניע מרכזי. ממצאים ממחקרים שנערכו בישראל ובעולם (Jones, 2002; Kleiner, 2003; שאמי, 2004; מנצור, 2004; נטוויג'ן, 2006) גם הם מחזקים ממצאי המחקר הנוכחי ורואים בחיפוש מידע כמניע מרכזי לגלישה באינטרנט. מקום שני נתפס ע"י התקשרות עם אנשים ושימוש במסרים המיידים. במקום שלישי עומד השימוש בדוא"ל. שמיעת מוסיקה ועיון באתרי עיתונות חדשות ומגזינים קיבלו מקומות מאוחרים יותר. סדר המניעים החל מהמניע ההתקשרות ועד מניע האחרון קיבלו במחקר הנוכחי סדר אחר ממה שנמצא במחקרים שונים שנעשו גם בארץ וגם בעולם (Jones, 2002; Kleiner, 2003; שאמי, 2004; מנצור, 2004; נטוויג'ן, 2006). ההסבר לשוני בסדר המניעים בקרב הסטודנטים ממה שנמצא במחקרים שונים נובע משוני תרבותי ומהשפעת תפיסות מסורתיות, למרות הקדמה הטכנולוגית ולמרות השפעתה של החברה הישראלית על החברה הערבית בכלל ועל אוכלוסיית הסטודנטים בפרט. התרבות השונה של החברה הערבית בישראל והשינויים החברתיים והתרבותיים שהחברה הערבית נקלעו אליה שמושכים אותה כנגד זרם המסורתי השפיע בתורו על השימוש באינטרנט בקרב הסטודנטים והשפיע כמובן על התעניינותם ועל יצירת סדר מניעים חדש.

5. הממצאים מלמדים שרוב הנוטים להשתמש בהתקשרות ובמסרים מיידים באינטרנט הינם סטודנטיות וזה כתוצאה מחוסר אמצעי בילוי שיכולים לעמוד בפני הצעירות בחברה הערבית מחוץ לבית כמוהן כמו צעירות מחברות שונות. מחסור באמצעי בילוי והקפדת יתר של המשפחה על ניהול חייהן של הצעירות באופן עצמאי בכל הנוגע ליציאה מחוץ הבית (עיאנס, 2005; בתריס, 2000), הביא הבנות לנצל משאבי האינטרנט לשם בילוי ולשם "העברת זמן".

6. הממצאים מלמדים שסטודנטים וסטודנטיות ללא הבחנה נוקטים בעמדות אחידות כלפי האינטרנט. העמדות הן חיוביות ברובן, והן בולטות במיוחד בכל הנוגע לגבי:

- א. האינטרנט הוא כלי מידע וכלי עזר למחקרים ממדרגה ראשונה.
- ב. האינטרנט אמצעי תקשורת חשוב להתעדכנות בכל חדש בכל התחומים הקיימים חדשות, פיננסים, ספורט, תרבות ובריאות
- ג. האינטרנט אמצעי חשוב לקיום דיאלוג, והיכרויות עם אנשים שונים מתרבויות שונות.
- עמדותיהם של הסטודנטים והסטודנטיות לגבי נושאים חברתיים וערכיים היו ברורים ואחידים, והן בולטות במיוחד בכל הנוגע לגבי:
- א. לאינטרנט תהיה השפעה שלילית על המשפחה הערבית רק אם יהיה שימוש לא נכון מצד אחד או יותר מבני המשפחה ובמיוחד מצד אחד מההורים.
- ב. האינטרנט הינו אמצעי מסוכן שחוסר פיקוח מתאים מצד ההורים עלול להביא לסטייה חברתית של הצעירים והילדים.
- ג. האינטרנט הינו אמצעי שיכול להביא בשינוי תפיסות ועמדות ערכיות ודתיות בעת שימוש לא נכון מטעם הצעירים.
- ד. האינטרנט הינו כלי שיכול להוות אמצעי המסכן את פרטיותם של משתמשים על ידי משתמשים אחרים.
7. הממצאים מלמדים שיותר מ-96% מהסטודנטים מחזיקים בדוא"ל אחד לפחות, ממצאים באחוזים כ גדולים ניתן למצוא אצל ג'ונס ואצל פאלוס (Jones, 2002 ; falls, 2005). ההסבר הוא שדוא"ל נחשב כאמצעי "התקשרות" חיוני לכל מי שמעוניין לשמור על קשר עם אחרים. אך גם נובע מהעובדה שכל סטודנט חייב שיהיה בבעלותו דוא"ל עקב דרישות המערכת במכללה, ועקב חובתו של כל סטודנט משנה ראשונה בלימודיו (סמסטר ב') להצטרף לקורס אחד לפחות בלמידה מרחוק חלקי.
8. כ-60% מהסטודנטים מחזיקים בשני מיילים וזה תואם הממצאים של מחקר המכללות בארה"ב שמוכיח כ-66% מכלל הסטודנטים מחזיקים בשני דוא"ל (Jones, 2002).
9. כ-67% מכלל הסטודנטים המשיבים לשאלון מסכימים שמשתמשים באינטרנט בין השאר להאזנה והורדת קבצי מוסיקה, אחוזים כה גבוהים ניתן למצוא במחקר המכללות בארה"ב שמצביע כ-60% מהסטודנטים מורידים קבצי מוסיקה (Jones, 2002). לעומת זאת סקר מכון נטוויג'ן מצביע על כ-28% מכלל המשתמשים באינטרנט מאזינים ומורידים קבצי מוסיקה (נטוויג'ן, 2006).
10. 82.8% מכלל הסטודנטים המשיבים לשאלון רואים באינטרנט ככלי חשוב ביותר ללמידה מרחוק. ממצאי דומים עולים ממחקר המכללות בארה"ב שמצביע על כ-

79% שרואים באינטרנט ככלי חשוב ללמידה מרחוק (Jones, 2002). ניתן להסביר את אחוז הגבוהה בעובדה שכל סטודנט צריך לעבור כבר משנה ראשונה בלימודיו (סמסטר ב') חווית הלמידה בקורס מתוקשב באופן חלקי.

הממצאים של השערות המחקר

1. ממצאי המחקר מלמדים שקיימים הבדלים מובהקים בין המינים בקשר למוצא שעות מול האינטרנט, השעות המועדפות לשימוש באינטרנט. אך לא נמצאו הבדלים מובהקים מבחינת מיקום השימוש באינטרנט אם בתוך או מחוץ לבית.
2. נמצא קשר מובהק בין המגדר לבין הגורמים והסיבות שמביאים לשימוש באינטרנט
 - א. שימוש בדואר אלקטרוני
 - ב. היכרות עם אנשים חדשים
 - ג. היכרות אנשים חדשים מן המין השני
 - ד. התעדכנות בחדשות
 - ה. מסרים מיידים באינטרנט
 - ו. האינטרנט כאמצעי בילויבמקביל לא נמצא קשר מובהק בין המגדר לבין
 - א. התעדכנות בחדשות תרבות וספורט
 - ב. קבוצות דיון
 - ג. האזנה והורדת קבצי מוסיקה
3. לא נמצא מתאם בין התמחות בלימודים ועמדות כלפי השפעת האינטרנט על המשפחה
4. נמצא מתאם נמוך בין התקדמות בלימודים לבין השקעת זמן מול האינטרנט בקרב שני המינים. ולבסוף ניתן לסכם שרשת האינטרנט נהייתה חלק חשוב ואינטגרלי מחיי היום-יום של הסטודנטים במכללה. והאינטרנט נחשב למקור ידע חשוב, ולאמצעי טוב להתקשרות חיובית ואקטיבית בקרב הסטודנטים ועם אנשים חדשים מתרבויות שונות, ובאותה הזדמנות הסטודנטים מודעים לסכנות הכרוכות בשימוש לא נכון באינטרנט אם זה ברמת הפרט, המשפחה והחברה.

ביבליוגרפיה:

1. אוניברסיטת תל-אביב. מכון נטוויגין לחקר האינטרנט (אפריל, 2006). **סקר חצי שנתי, אודות הרגלי שימוש באינטרנט בישראל**. זמין בתוך: http://www.niis.tau.ac.il/text_item.aspx?tid=137, הוחזר ב 05-05-2006
2. אוניברסיטת תל-אביב. מכון נטוויגין לחקר האינטרנט (ספטמבר, 2005). **סקר חצי שנתי, אודות הרגלי שימוש באינטרנט בישראל**. זמין בתוך: <http://www.niis.tau.ac.il/page.aspx?pid=56&cid=0&menu=6>, הוחזר ב 20-03-2006
3. אל-להיבי, מ' (2001). **אימוץ ושימוש האינטרנט מטעם חברי סגל באוניברסיטות בערב הסעודית**. עבוד לשם קבלת תואר Ph.d מאוניברסיטת פלורידה. (ערבית)
4. בח'ית, ס' (2000). שימוש באינטרנט כאמצעי לימודי בתחום התקשורת. **כתב העת המצרי לחקר דעת הקהל**, 2, ע' 150. (ערבית)
5. בעל-שם, י. (1999). תקשוב – יישומי השילוב בין תקשורת ומחשבים. יחידה 8 – בתוך **תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות**. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
6. בתריס, א' (2000) **האישה הפלסטינית בישראל: מציאות ואתגרים**. [ח.מ.]: [חמו"ל] (ערבית)
7. דוברין, נ. (2005). **שימוש במחשב ובאינטרנט בקרב ישראלים בני 20 ומעלה – ממצאים מתוך הסקר החברתי 2003**. ירושלים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. זמין בתוך: [http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/28_04_05_childrenonline.p](http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/28_04_05_childrenonline.pdf) df#search='uk%20children%20user%20the%20internet', הוחזר ב 5-5-2006.
8. ח'ליפי, מ' (2002) השפעת האינטרנט בחברה. **עאלם אלכותוב**, 22(5/6), 469-502. (ערבית)
9. טאיע, ס. (2000). האינטרנט בעולם הערבי: מחקר אמפירי על מדגם מצעירים ערביים. **כתב העת המצרי לחקר דעת הקהל**, 4, 35-39. (ערבית)
10. מנצור, ת. (2004). שימוש האינטרנט בקרב הסטודנטים מבחרין והסיבות לכך. **כתב העת הערבי למדי הרוח**, 86, 167-198. (ערבית)

11. מזרחי, י' ; נעה, ב' ואירית, ח' (עורכים) (2005). **סקר מוכנות דיגיטאלית ופערים דיגיטאליים ישראל**. ירושלים: משרד האוצר. זמין בתוך: <http://www.maor.gov.il/docs/digital/digital3.pdf>, הוחזר ב 20-08-2006.
12. מש, ג' (2006). **הבדלי מגדר בשימוש באינטרנט בקרב בני נוער בישראל**. זמין בתוך: <http://www.openu.ac.il/Events/download/Gustavo.ppt>, הוחזר ב 10-08-2006
13. עיאנס, ה' (2005). **עמדות מסוגיות וזכויות האישה הפלסטינית בישראל**. נצרת: נשים כנגד אלימות. (ערבית)
14. עבד א-סלאם, נ' (1998). דפוסים וסיבות לשימוש הצעירים במצרים לרשת האינטרנט: מחקר חלוצי. הכנס הרביעי של החוג לתקשורת". **בתוך התקשורת וסוגיות הצעירים**. 85-119. (ערבית)
15. שאמי, ע. (2004). שימוש הסטודנטים התימנים באינטרנט. **כתב העת הערבי למדעי הרוח**, 88, 155-209. (ערבית)
16. Calhoun, C. (1998). 'Community without Propinquity Revisited: Communication Technologies and The Transformations of the Urban Public Sphere'. *Sociological Inquiry Vol. 68(3)*. Pp. 373-397.
17. Castells, M. (1997). *The Power of Identity* (The Information Age, Vol. II). Oxford: Blackwell.
18. Eastin, M. S. and LaRose, R. (2000). Internet Self-Efficacy and the Psychology of the Digital Divide. *Journal of Computer-Mediated Communication Vol. 6(1)*.
19. Fallows, D. (2005). *How Women and Men Use the Internet*.
20. Available online at:
http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP_Women_and_Men_online.pdf
Retrieved 25-09-2006
21. Fisher, D. R. & Wright, M. W. (2001). On Utopias and Dystopias: Toward an Understanding of the Discourse Surrounding the Internet. *Journal of Computer-Mediated Communication Vol. 6(2)*.
22. Hui, K. (1998). *College student's Internet uses and gratification*, MA, Ca, State Univ

23. Internet World Stat. Available online at: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>, Retrieved 25-09-2006
24. Jones, S., & Madden, M. (2002). *The Internet goes to college*. Available online at: http://www.pewInternet.org/PPF/r/71/report_display.asp, Retrieved 25-06-2006.
25. Kleiner, A., & Lewis, L. (2003). *Internet Access in U.S. Public Schools and Classrooms: 1994-2002* (NCES 2004-011). U.S. Department of Education. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Available online at: http://nces.ed.gov/programs/quarterly/vol_7/1_2/4_3.asp, Retrieved 25-06-2006
26. Korgen, K., Odell, P. & Schumacher, P. (2001). Internet Use among College Students: Are there Differences by Race/Ethnicity? *Electronic Journal of Sociology*, 2(2). Available online at: <http://www.sociology.org/content/vol005.003/korgen.html>, Retrieved 10-07-2006.
27. Livingstone, S. & Bober. M. (2005). *UK Children go online – Final report kof key project finding*. London: The London school of Economics and Political science.
28. McLuhan, M. & Fiore, Q. (1967): *The Medium is the Massage*. New York: Bantam
29. McLuhan, M.(1964): *Understanding Media*. New York: Mentor
30. Nie, H. N., Hillygus, D. S., & Erbring, L. (2003). Internet use, Interpersonal relations, and sociability. In B. Wellman, C. Haythornthwaite, *The Internet in every day life* (pp. 215-243). Malden, MA, USA : Blackwell.
31. Nie, N. & Erbring, L. (2000) ‘ *Internet and Society: A Preliminary Report*’ Stanford, CA: Stanford Institute For The Quantitative Study of Society: Stanford University.

Available online at:

http://www.stanford.edu/group/siqss/Press_Release/Preliminary_Report.pdf#search=%2

www.stanford.edu/group/siqss/Press_Release/Preliminary_Report.pdf, Retrieved 25-05-2006

32. United Nation Development Programme (2003, 2004). *Annual Arab development programme report*. (Arabic)
33. Papacharissi, Z., & Rubin, A. (2000). Predictors of Internet use. *Journal of Broad-Casting Media*, 44(2), 157-196.
34. Preston, G. (2003). *How the Internet works*. New York: Prentice Hall Trade.
35. Wellman, B. (2001). The rise of networked individualism. In L. Keeble (Ed.), *Community Networks Online* (pp. 17-42). London: Taylor & Francis. Available online at: <http://jcmc.indiana.edu/vol8/issue3/wellman.html>, Retrieved 25-06-2006
36. Wellman, B. (ed.) (2003). *The Internet in everyday life*. Malden, MA, USA : Blackwell.

تلخيص:

تهدف هذه الدراسة إلى التعرف على مدى استخدام الانترنت وما هي دوافعه لدى عينة من طلبة أكاديمية القاسمي المنتظمين، وكذلك فيما لو أن هذه الاستخدامات والدوافع تختلف باختلاف عدد من المتغيرات الشخصية. تحاول الدراسة - على وجه الخصوص - فحص العلاقة القائمة بين الجنس ومتغيرات مختلفة، مثل كثافة الاستخدام ومعدل الوقت اليومي لاستخدام الانترنت وما هي الأوقات المفضلة. تم الحصول على البيانات من استبيان خاص تم إعداده خصيصاً لأغراض هذه الدراسة. الاستبيان مكون من 56 سؤالاً مع 7 مؤشرات؛ كما أن نمط استخدام الانترنت مكون من عدة مؤشرات فرعية. لقد تم توزيع الاستبيان على 126 طالبا وطالبة من الطلبة المنتظمين. وقد قام 99 منهم بإعادة الاستبيانات معبئة وهم مشكورون على جهودهم.

لقد توصلت الدراسة:

إلى أن دافع التواصل كان من الدوافع الأساسية والبارزة لاستخدام الانترنت. تختلف هذه النتيجة عن نتائج أبحاث عديدة مشابهة كان قد حصل فيها دافع التواصل على أماكن متأخرة في قائمة الدوافع. ويمكن أن نعزو ذلك إلى الاختلاف الثقافي والخلفية الاجتماعية لدى الطلبة.

كما توصلت الدراسة إلى:

- عدم وجود أية مواقف مطلقة تجاه الانترنت.
- عدم وجود علاقة بين تخصص الطلبة وبين مواقفهم تجاه الانترنت.
- عدم وجود علاقة واضحة بين الوقت المقتضى أمام الانترنت وبين سنة التعليم.
- وجود علاقة جزئية بين الجنس واستعمال الانترنت.